

2020

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych związanych z używaniem środków psychoaktywnych

Gmina Kętrzyn

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
Dane demograficzne	5
Metryka gminy	7
Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	7
Skala problemów społecznych.....	9
Przestępczość.....	9
Działania o charakterze profilaktycznym.....	11
Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	13
Grupa badana.....	13
Cel badania	14
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne.....	15
Substancje psychoaktywne: nikotyna.....	21
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze	24
Poszukiwanie pomocy.....	27
Badania sprzedawców napojów alkoholowych	28
Grupa badana.....	29
Cel badania	29
Wyniki badań.....	29
Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	38
Metodologia.....	38
Cel badania	38
Charakterystyka grupy badanej	39
Wyniki	39

Substancje psychoaktywne: Alkohol.....	39
Substancje psychoaktywne: Papierosy	43
Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze	47
Postawy wobec substancji psychoaktywnych.....	49
Wybrane zagadnienia z ESPAD. Porównanie wyników badania uczniów z gminy Kętrzyn z wynikami próby ogólnopolskiej z 2015 r.	50
Metodologia	50
Cel badania	51
Grupa badana	51
Wyniki z komentarzem	52
ESPAD-podsumowanie	63
Podsumowanie.....	63
Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej	65
Czynniki ryzyka	65
Czynniki chroniące	66

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w pierwszej połowie 2020 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, a także postawami społecznymi wobec tychże zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w gminie Kętrzyn wśród grup reprezentujących lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy,
- 2) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu,
- 3) uczniowie szkół podstawowych z klas VI-VIII.

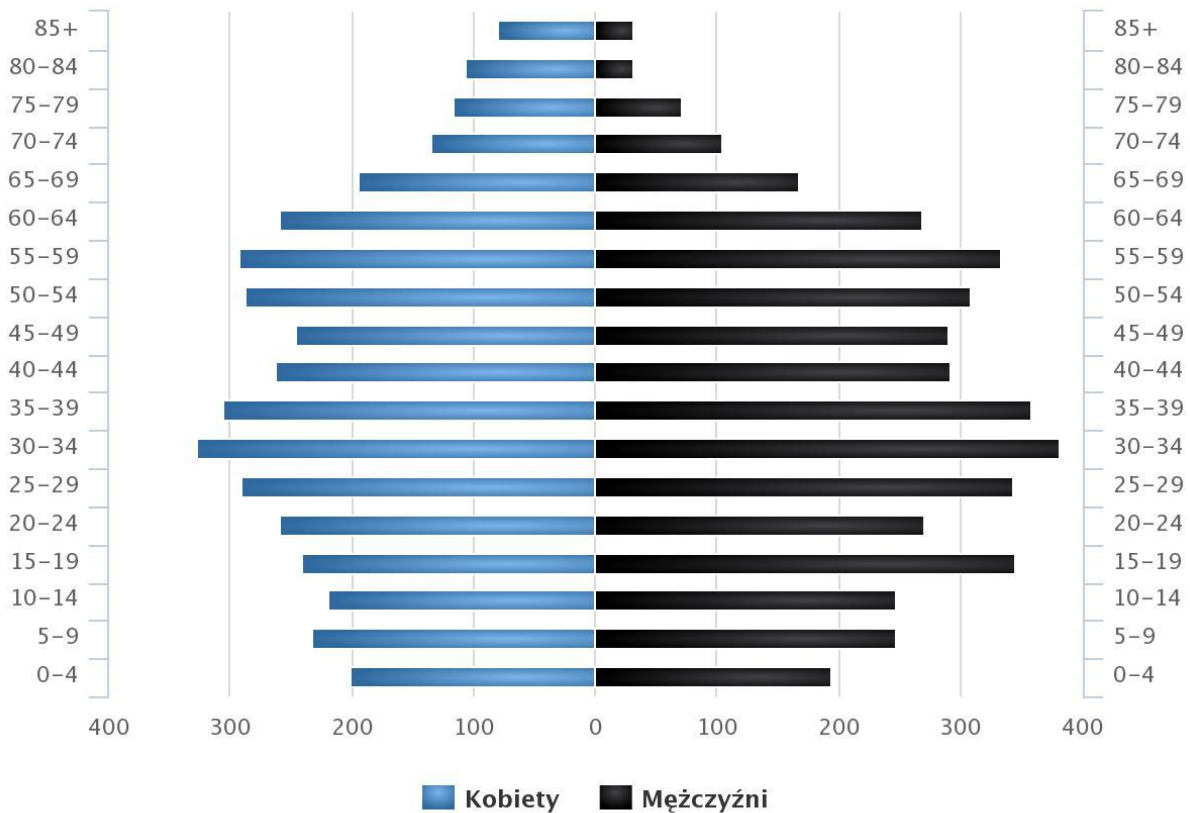
Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane na temat funkcjonowania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji w gminie Kętrzyn oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

DANE DEMOGRAFICZNE

Gmina Kętrzyn ma 8 334 mieszkańców, z czego 48,6% stanowią kobiety, a 51,4% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 02%. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,5 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Kętrzyn, 2017

(Źródło: GUS)

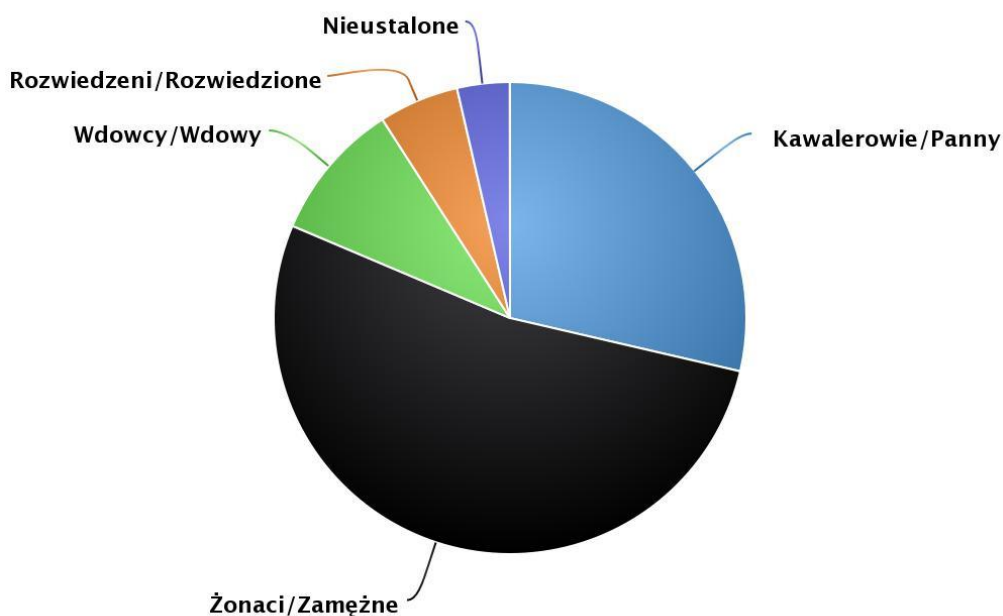
www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy gminy zawarli w 2017 roku 48 małżeństw, co odpowiada 5,7 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,7 rozwód przypadający na 1000 mieszkańców.

28,6% mieszkańców gminy Kętrzyn jest stanu wolnego, 52,7% żyje w małżeństwie, 5,5% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,5% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Kętrzyn

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

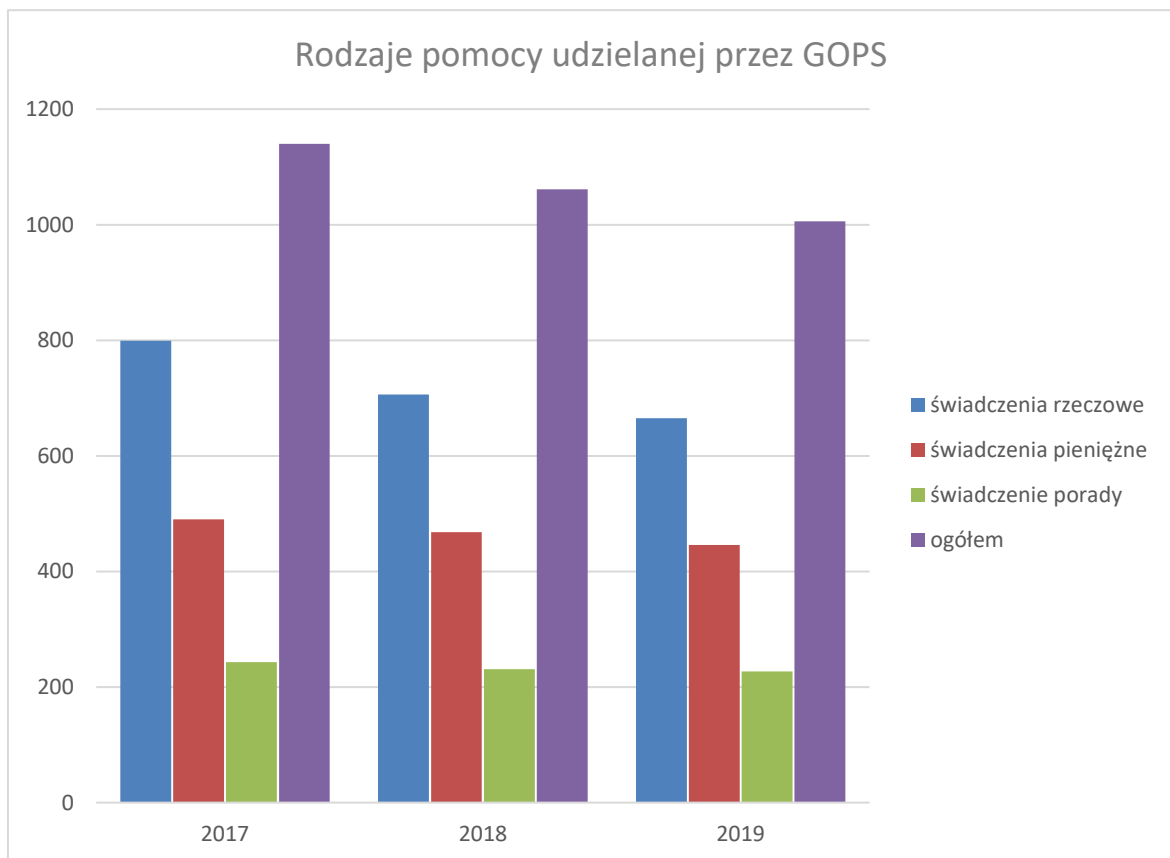
www.polskawliczbach.pl

METRYKA GMINY

DZIAŁALNOŚĆ GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Liczba rodzin ogółem	668	623	595

Powody przyznawania pomocy społecznej

(liczba osób)

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Niepełnosprawność	124	119	120
Bezrobocie	528	474	445
Osoby dotknięte klęską żywiołową	2	1	10
Ubóstwo	623	582	564
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	6	3	3
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	33	38	12
Alkoholizm	0	0	0
Inne	43	40	43
Ogółem	1359	1257	1197

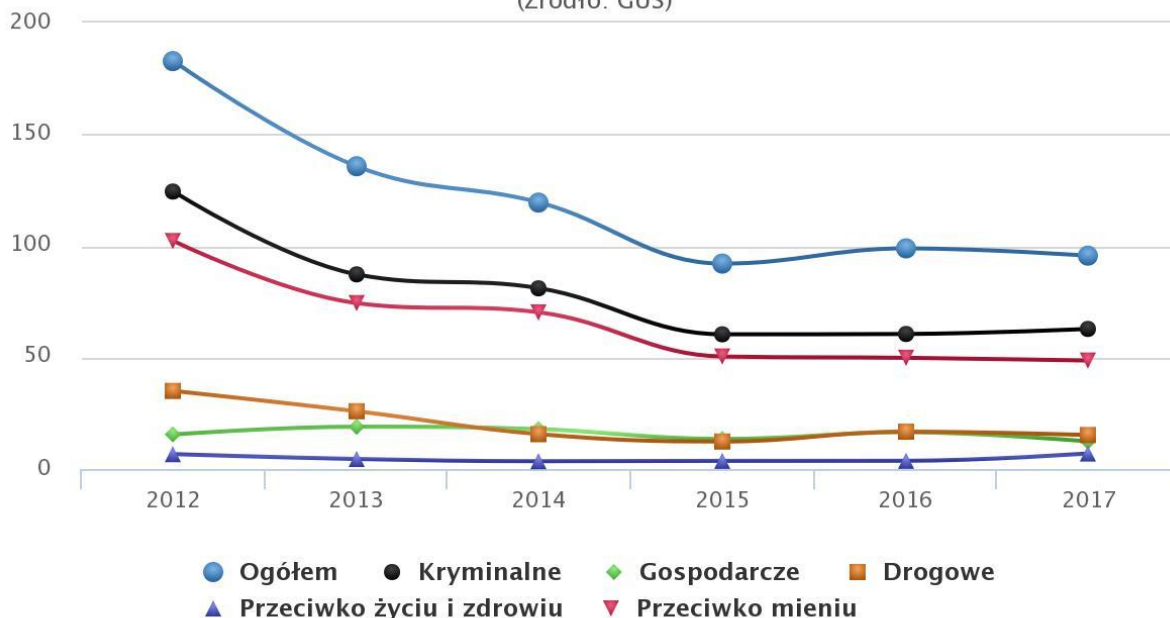
SKALA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

PRZESTĘPCZOŚĆ

W 2017 roku w gminie Kętrzyn stwierdzono szacunkowo 96 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 11,43 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Przestępstwa stwierdzone (oszacowanie) w gminie Kętrzyn w latach 2012 – 2017

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Wszczęte postępowania na terenie gminy Kętrzyn

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Kradzież z włamaniem	12	14	9
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	5	6	8
Pobicie	5	7	7
Uszkodzenie mienia	8	28	9

Kradzież pieniędzy wraz z dokumentami	0	0	0
Kradzież mienia	18	28	20
<i>Wykroczenia/przestępstwa na terenie gminy Kętrzyn pod wpływem środków psychoaktywnych</i>			
Ilość interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu (ogółem)	11	3	2
Prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości	6	6	8
Prowadzenie pojazdów po użyciu alkoholu	5	1	2
Zakłócanie porządku publicznego	19	15	12
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	0	2	0
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	2	0	2
Przestępstwa popełnione przez nieletnich	0	0	0
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia (ogółem)	58	31	34
Osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	1	0	0

DZIAŁANIA O CHARAKTERZE PROFILAKTYCZNYM

Poniżej przedstawiono najważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży przeprowadzone w gminie Kętrzyn od 2017 roku.

<i>Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne</i>			
2017			
Nazwy programów	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Program profilaktyki uniwersalnej „Promyk”, ✓ Warsztaty socjoterapeutyczne dla młodzieży problemowej z zakresu profilaktyki selektywnej, ✓ Warsztaty profilaktyki uniwersalnej „Mokry władca rozumu”, ✓ SdR – Szkoła dla Rodziców i Wychowawców 		
Ilość osób uczestniczących	Uczniowie	Nauczyciele	Rodzice
	483	0	158
2018			
Nazwy programów	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Warsztaty profilaktyki uniwersalnej „Patriotyzm na trzeźwo”, ✓ Program profilaktyki uniwersalnej „Debata”, ✓ Warsztaty profilaktyki uniwersalnej „Jak nie zatruć sobie życia”, ✓ Warsztaty dla nauczycieli „Sytuacja kryzysowa z udziałem ucznia”, ✓ Warsztaty profilaktyki uniwersalnej „Poznaj prawdę, a prawda cię wyzwoli”, ✓ Warsztaty socjoterapeutyczne dla młodzieży problemowej z zakresu profilaktyki selektywnej 		
Ilość osób uczestniczących	Uczniowie	Nauczyciele	Rodzice
	866	15	100
2019			
Nazwy programów	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Warsztaty profilaktyki uniwersalnej „Poznaj 		

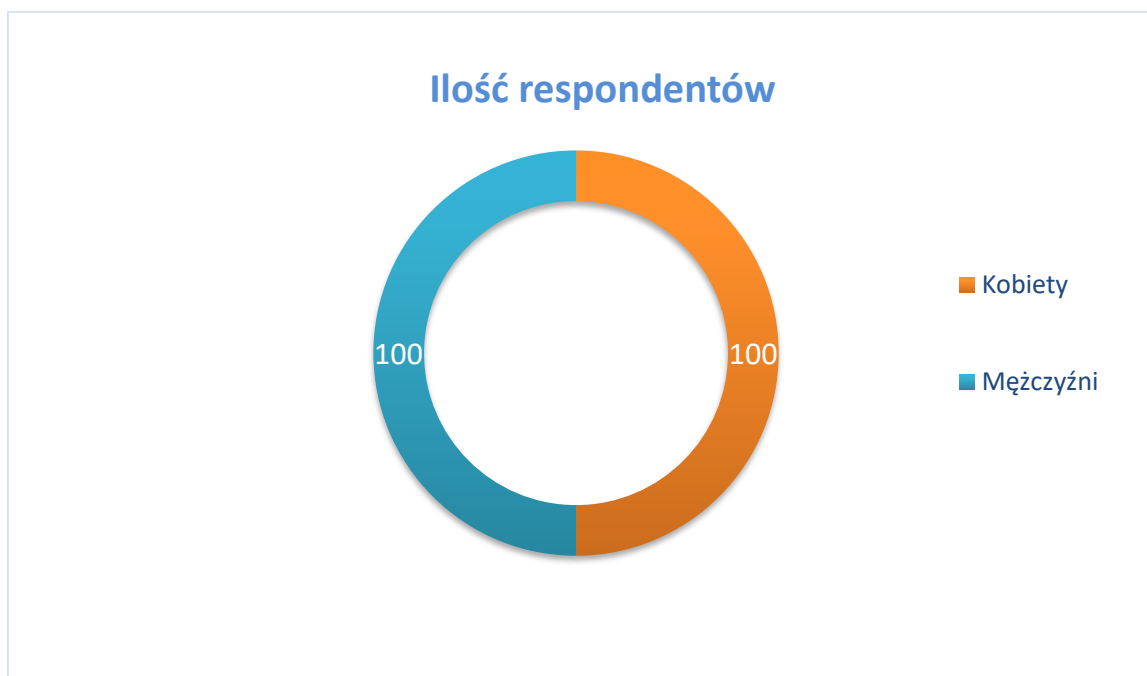
	<p><i>prawdę, a prawda cię wyzwoli,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Warsztaty dla nauczycieli „Sytuacja kryzysowa z udziałem ucznia – wzmacnianie funkcji wychowawczej szkoły”,</i> ✓ <i>Program profilaktyki uniwersalnej „Spójrz inaczej”,</i> ✓ <i>Warsztaty socjoterapeutyczne dla młodzieży problemowej z zakresu profilaktyki selektywnej</i> 		
Ilość osób uczestniczących	Uczniowie	Nauczyciele	Rodzice
	731	15	0

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówek i obejmowały mieszkańców gminy Kętrzyn, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 200 osób, w tym 100 kobiet oraz 100 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 40,65 lata, więc jest ona wyższa o około 2 lata od średniej wieku w gminie.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od leków,
- zagadnienia związane z poszukiwaniem wsparcia w obszarze uzależnień.

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęto się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie¹.

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w piciu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol².*

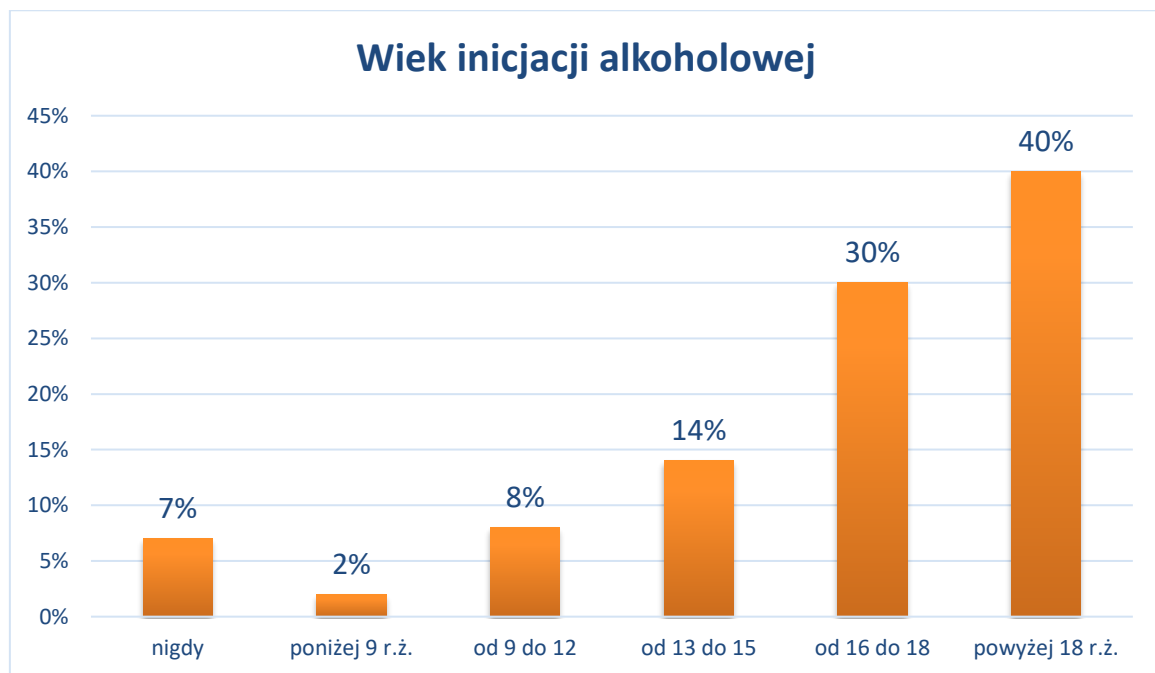
¹ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2017)

² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2017).

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. Odpowiedzi są **alarmujące: 53% osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na wiek poniżej 18 lat**. Największy odsetek badanych odnosi się do wieku powyżej 18 r.ż. – 40%. Pozostałe 30% ankietowanych swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na okres pomiędzy 16 a 18 r.ż., 14% badanych wskazał na przedział wiekowy pomiędzy 13 a 15 lat. Zaledwie **2% wśród badanych wskazało na wiek inicjacji alkoholowej poniżej 9 roku życia, a 7% deklaruje, że nie przeszło jeszcze inicjacji alkoholowej mimo osiągniętej pełnoletności**.

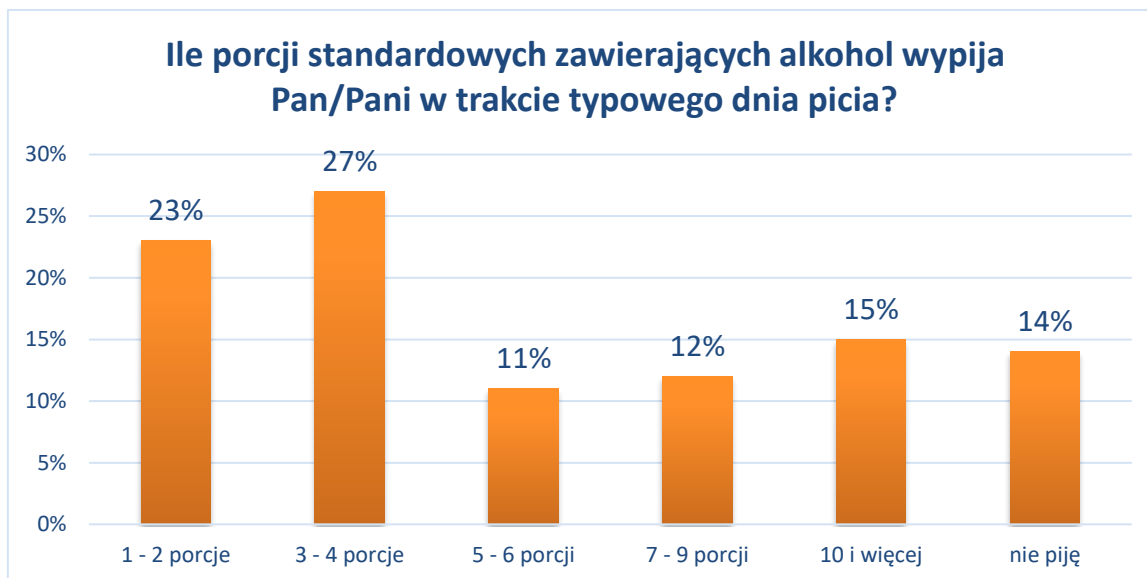

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **11%** respondentów to osoby deklarujące **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że pije alkohol kilka razy w tygodniu (31%) oraz kilka razy w roku (19%). Jednak należy zauważyć, że aż 13% mieszkańców przyznaje się do codziennego spożywania alkoholu. Otrzymane wyniki można podsumować stwierdzeniem, że **większość mieszkańców spożywa alkohol często lub bardzo często**.

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 3 - 4 porcje alkoholu (27%) lub 1 - 2 porcji alkoholu - 23% (0,25 - 1 piwa, 1 kieliszku wina lub 1 małym kieliszku wódki). Z kolei **14%** badanych deklarowało, że nie zachowuje **abstynencję**. **W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy gminy Kętrzyn odzwierciedlają zróżnicowane postawy wobec picia alkoholu**, jednak około połowa z nich spożywa **niewielkie dawki alkoholu** podczas typowego dnia picia.

87% mieszkańców gminy Kętrzyn uważa, że **w okolicy znajduje się odpowiednia ilość punktów**, w których można kupić alkohol, a około jeden na dziesięciu badanych twierdzi, że w ich okolicy jest za dużo tego rodzaju miejsc.

Zachowania związane z pićm alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, iż znaczna większość **mieszkańców udzieliło**

niepoprawnej odpowiedzi ³ (**łącznie** ⁴ **64%**), a to błędne przekonanie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności gminy Kętrzyn. Wynik ten świadczy o bardzo niskim poziomie świadomości mieszkańców na temat szkodliwości alkoholu.

Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 79% badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”.** Jednocześnie **65% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające lub raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.** Również **53%** badanych uważa, że osoby niepełnoletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach.

Łącznie **22%** respondentów uważa, że kobiety w ciąży mogą pić bezpiecznie niewielkie ilości alkoholu. Również **31%** badanych twierdzi, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Także **26%** badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem o bezpieczeństwie prowadzenia samochodu po spożyciu niewielkich ilości alkoholu.

Można uznać, że niedominujący, lecz zauważalny odsetek badanych mieszkańców przyjmuje niekonstruktywne postawy wobec alkoholu i ulega stereotypom.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	13%	51%	21%	15%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	31%	48%	22%	1%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	25%	40%	29%	7%

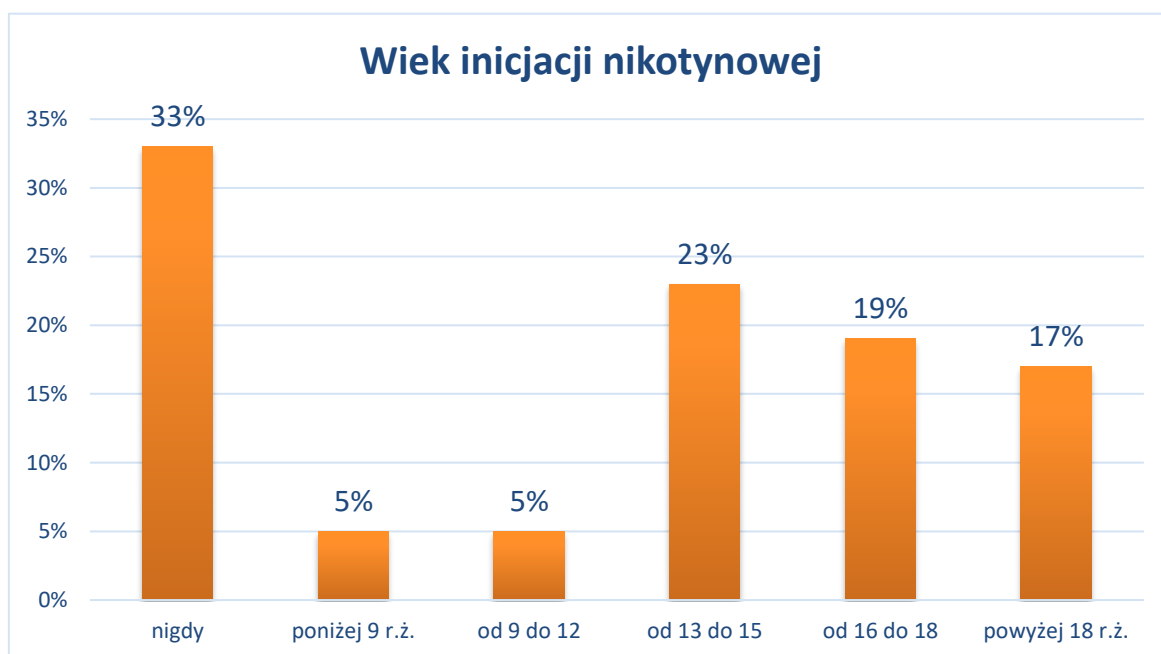
³ Oznacza to wskazanie odpowiedzi *raczej nie zgadzam się* i *zdecydowanie nie zgadzam się* lub *zdecydowanie zgadzam się* i *raczej zgadzam się*.

⁴ W całości dokumentu wyrazem „łącznie” określa się sumy odpowiedzi bliskoznaczących: *bardzo istotny* i *raczej istotny* lub *raczej nieistotny* i *zdecydowanie nieistotny*.

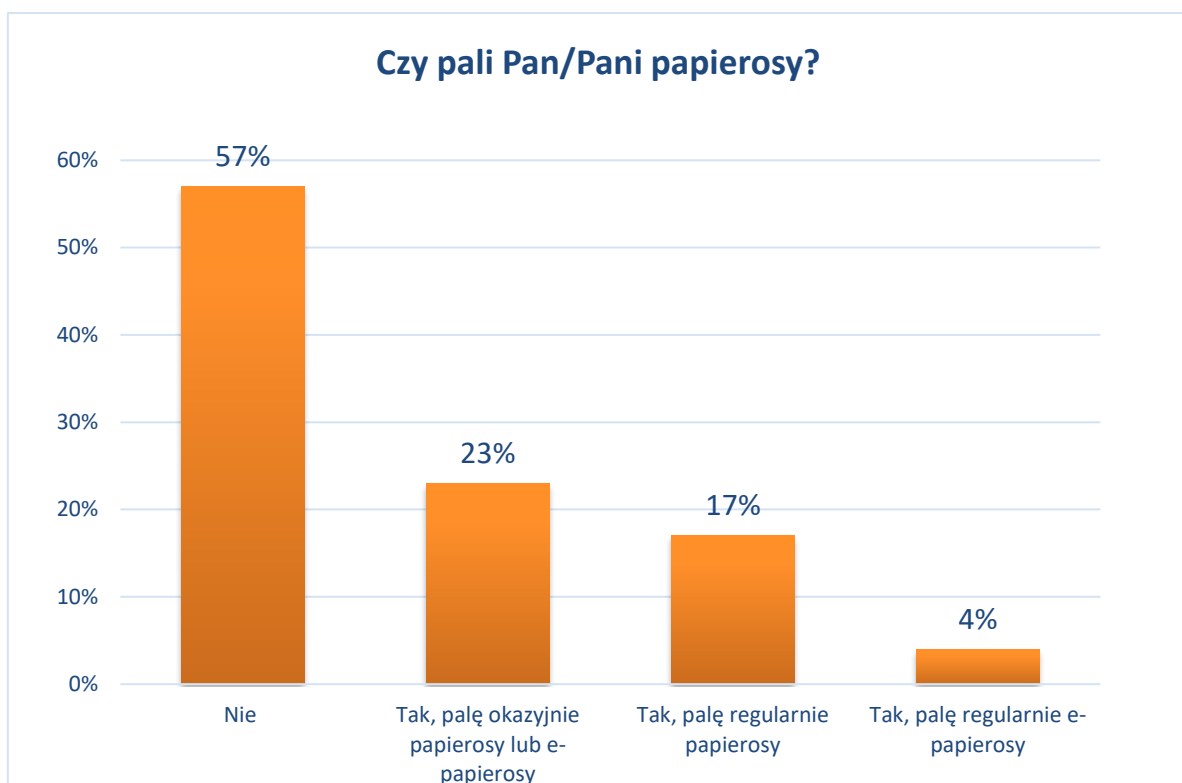
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	28%	25%	27%	21%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	11%	20%	39%	31%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	12%	14%	42%	34%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	8%	14%	41%	38%

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **najwięcej, bo 33% respondentów nigdy nie paliło**. Co niepokojące, **23%** badanych zapaliło swojego pierwszego papierosa pomiędzy 13 a 15 rokiem życia. **17%** badanych spróbowało nikotyny po osiągnięciu pełnoletności, a **19%** wskazało, że zrobiło to pomiędzy 16 a 18 rokiem życia. **Jeden na dwudziestu badanych inicjacji doświadczył przed ukończeniem 9 roku życia.**

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencję do zmniejszania się ilości osób palących papierosy. Aczkolwiek, łącznie **21% badanych odpowiedziało, że pali regularnie papierosy lub e-papierosy a okazyjnie pali 23% badanych**. Jednak większość - **57%** badanych mieszkańców wskazało, że nie znajduje się obecnie w nikotynowym nałogu.

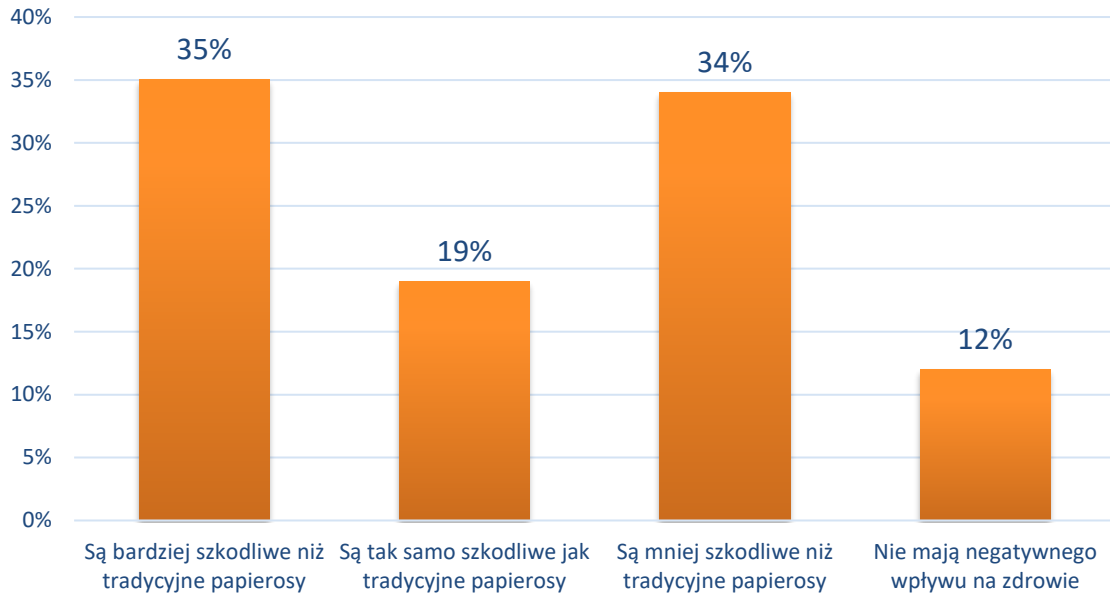

Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one mniej substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi.

35% respondentów uważa, że e-papierosy są bardziej szkodliwe, niż klasyczne papierosy. Podobnie, **34%** uważa, że są one mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy. **19%** badanych stwierdzają, że mają one taki sam wpływ na zdrowie człowieka, jak tradycyjne papierosy, a **12%** z ankietowanych nie dostrzega negatywnego wpływu nikotyny dostarczanej pod postacią e-papierosów.

Zdobyte dane wskazują, że mieszkańcy gminy Kętrzyn prezentują bardzo podzielone opinie na temat szkodliwości nowych używek nikotynowych, które mogą wynikać z braku aktualnej wiedzy w tym zakresie.

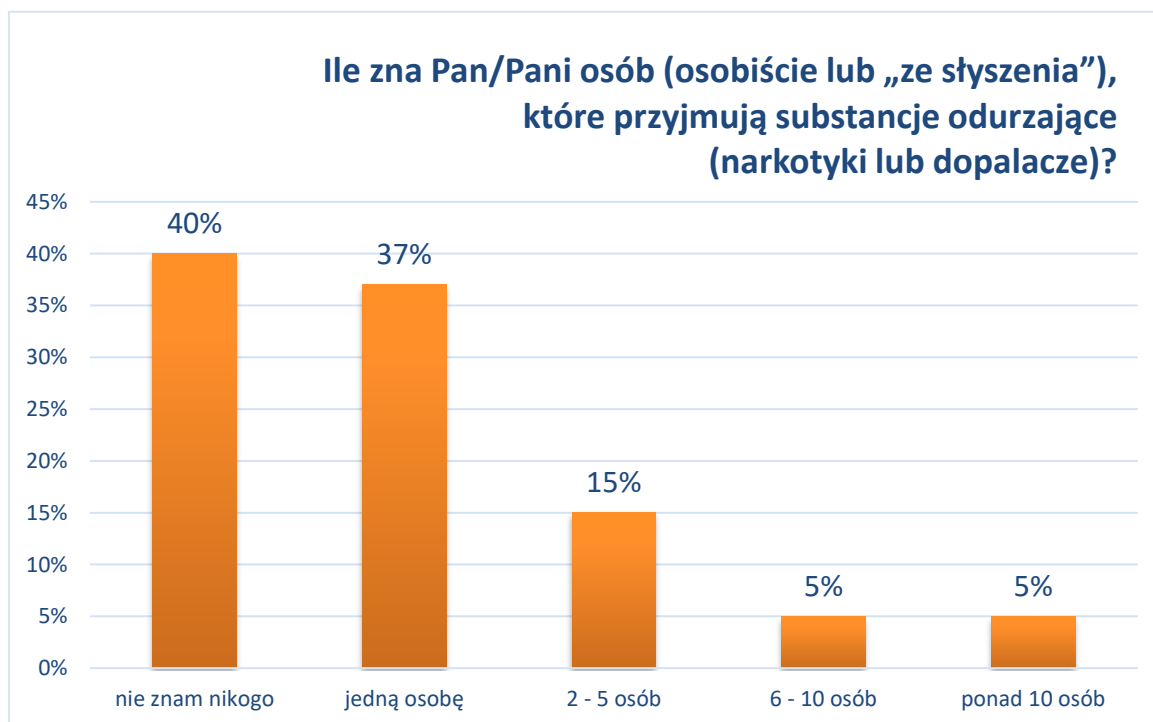
Jak Pana/Pani zdaniem palenie e-papierosów wpływa na zdrowie?

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywującego do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

Łącznie 60% respondentów zna co najmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze. 40% badanych twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające.

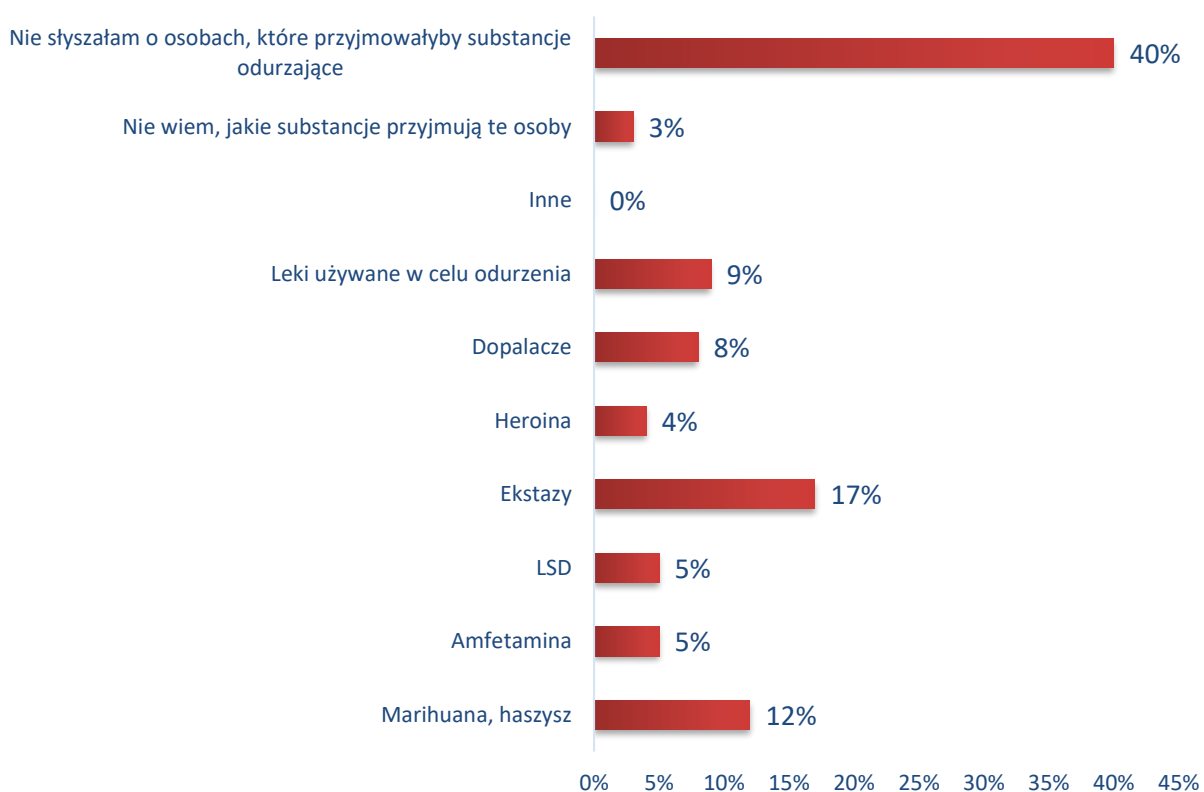

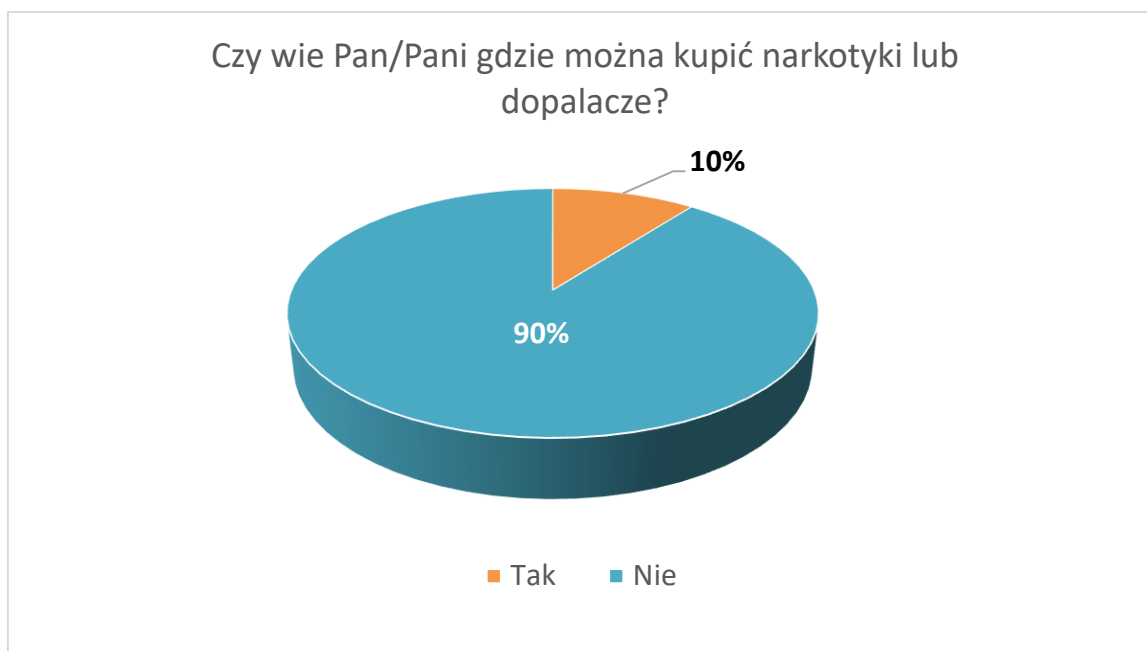
Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazło się **ekstazy** oraz **marihuanę i haszysz** – kolejno **17%** i **12%** respondentów zna osoby, które **przyjmują te substancje**. **40%** badanych przyznało, że **nie wie jakie substancje odurzające przyjmują osoby w ich środowisku lokalnym**. A większość respondentów - **56%** przyznało, że **nie słyszało w ogóle o osobach w ich najbliższym otoczeniu, które przyjmowałyby substancje odurzające**.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost popularności sięgania po **dopalacze** – substancje o zmiennym składzie, niezajdujące się na liście środków kontrolowanych przez ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii. **W gminie Kętrzyn 8% ankietowanych przyznaje, że zna osoby przyjmujące dopalacze**.

Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz? (pytanie wielokrotnego wyboru)

90% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze. Wśród 10% badanych, którzy wskazali odpowiedź pozytywną, pojawiały się następujące źródła: diler, Internet i szkoła.

W polskim społeczeństwie oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją⁵.*

Wśród przebadanych mieszkańców gminy Kętrzyn 48% **zadeklarował, że zna osobę przyjmującą leki lub środki medyczne w celu odurzenia.**

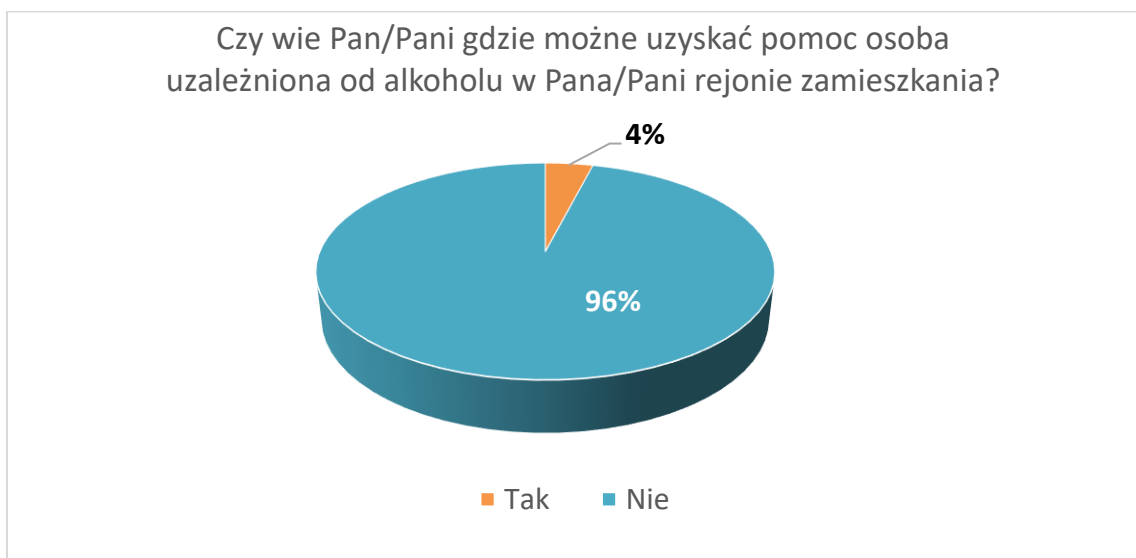
⁵ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007.
Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 16.06.2017).

POSZUKIWANIE POMOCY

Ankietowanych zapytano o ogólną wiedzę na temat miejsc, w których dostępna jest pomoc dla osób uzależnionych. Znaczna większość – 97% ankietowanych mieszkańców wskazało, że nie znają takich miejsc.

Następnie doprecyzowano pytanie o instytucje świadczące pomoc przy najbardziej rozpowszechnionym typie uzależnienia – uzależnienia od alkoholu. Jedynie 4% badanych mieszkańców zadeklarowało, że zna miejsca świadczące taką pomoc. Wśród wymienianych powtarzały się: poradnie leczenia uzależnień, grupy AA oraz pomoc psychologiczna.

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w mieście są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

W gminie Kętrzyn znajduje się 28 punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Poniżej przedstawiono liczbę punktów z podziałem na zawartość alkoholu i miejsce spożycia.

<i>Punkty sprzedaży napojów alkoholowych do spożycia poza miejscem sprzedaży</i>		
Do 4,5% zawartości alkoholu	Od 4,5% do 18% zawartości alkoholu	Powyżej 18% zawartości alkoholu
16	16	11
<i>Punkty sprzedaży napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży</i>		
Do 4,5% zawartości alkoholu	Od 4,5% do 18% zawartości alkoholu	Powyżej 18% zawartości alkoholu
12	5	4

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród 10 sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy, 70% z nich stanowiły kobiety, a 30% mężczyźni. 8 respondentów (80%) to pracownicy punktów, natomiast 2 ankietowanych (20%), to właściciele sklepów. Średnia wieku przebadanych sprzedawców i właścielek wyniosła 36 lat.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

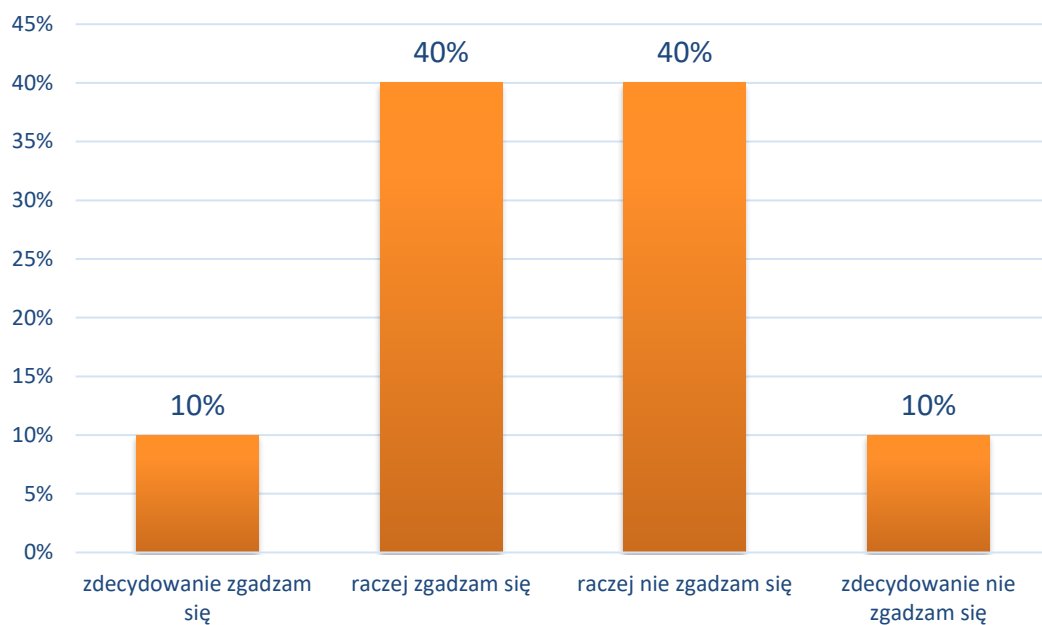
WYNIKI BADAŃ

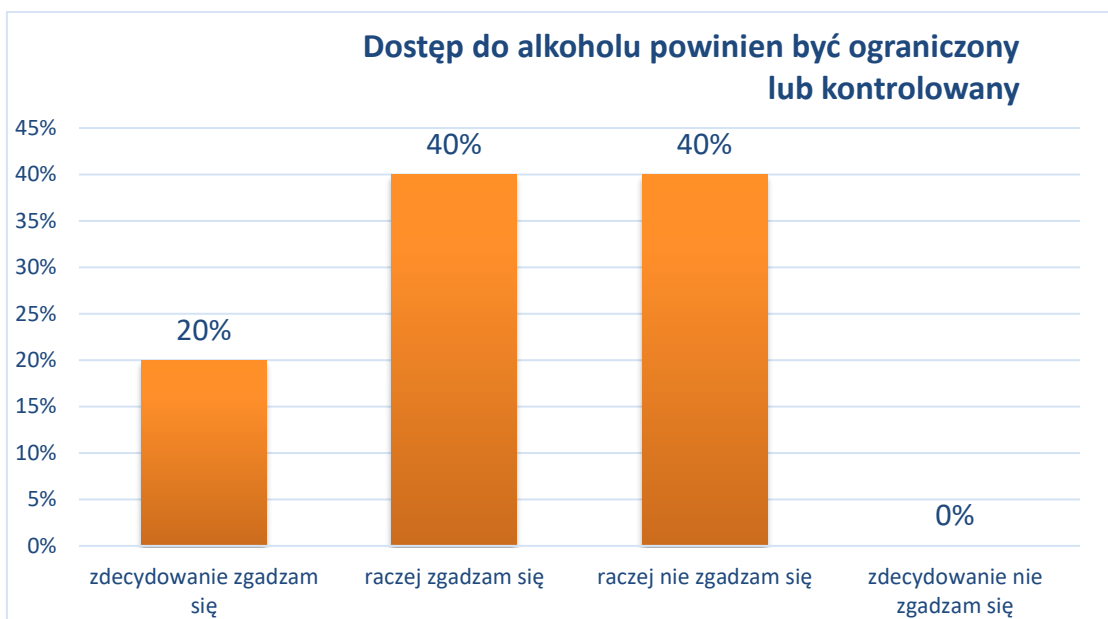
Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

Łącznie 50% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że alkohol zawarty w piwie oraz winie jest mniej groźny, w porównaniu do tego zawartego w wódce. Świadczy, to pośrednio o niskim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

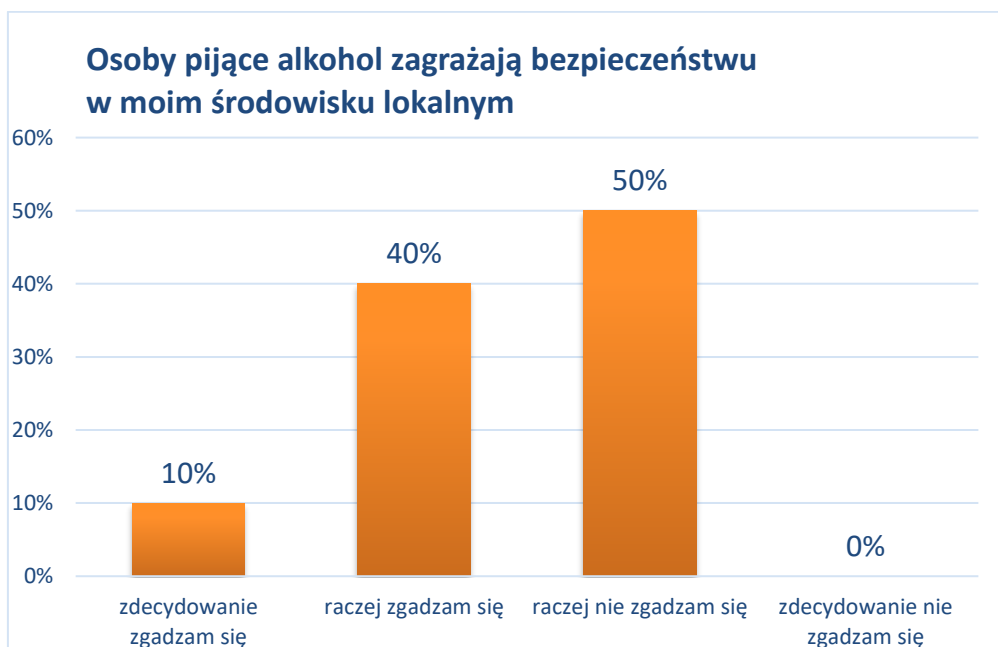
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce

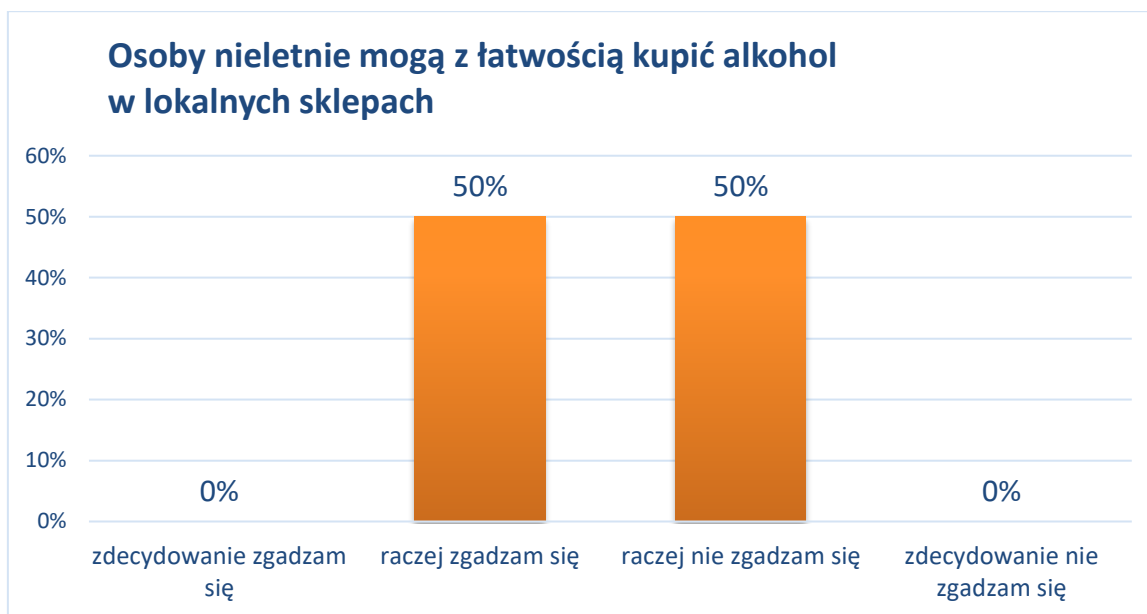
Co ciekawe, łącznie 60% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany. 40% badanych wyraża zdanie przeciwne, czyli nie jest przekonana, że dostęp ten nie powinien podlegać kontroli.

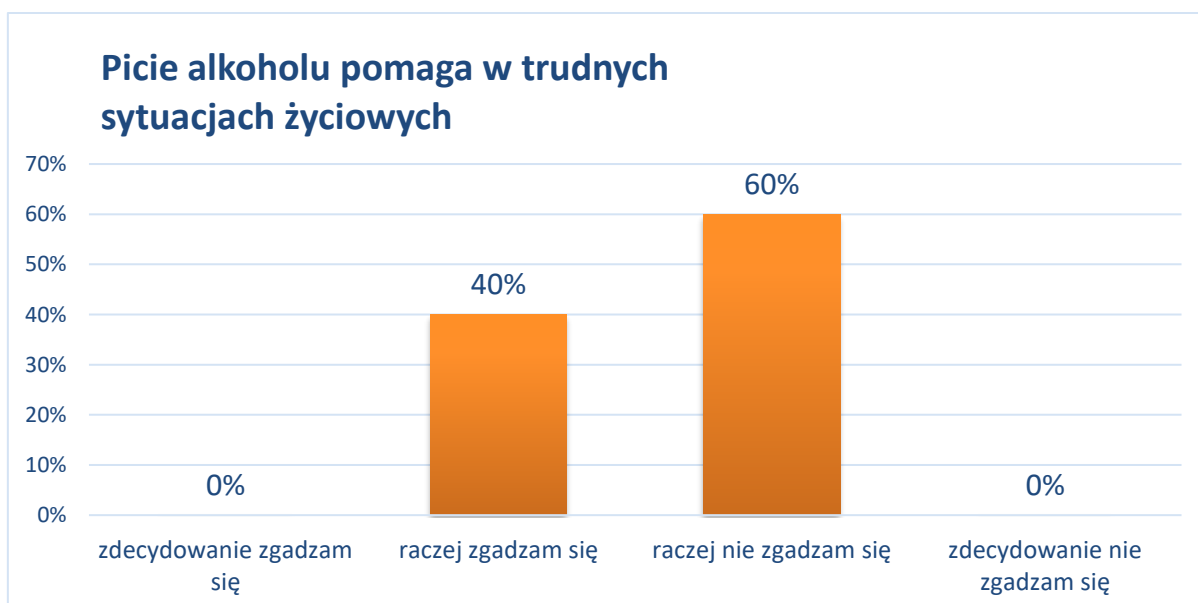
Łącznie 50% respondentów zgadza się z tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.

Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia – opinie są podzielone - **50% raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu, tyle samo sprzedawców i właścicieli jest odmiennego zdania.**

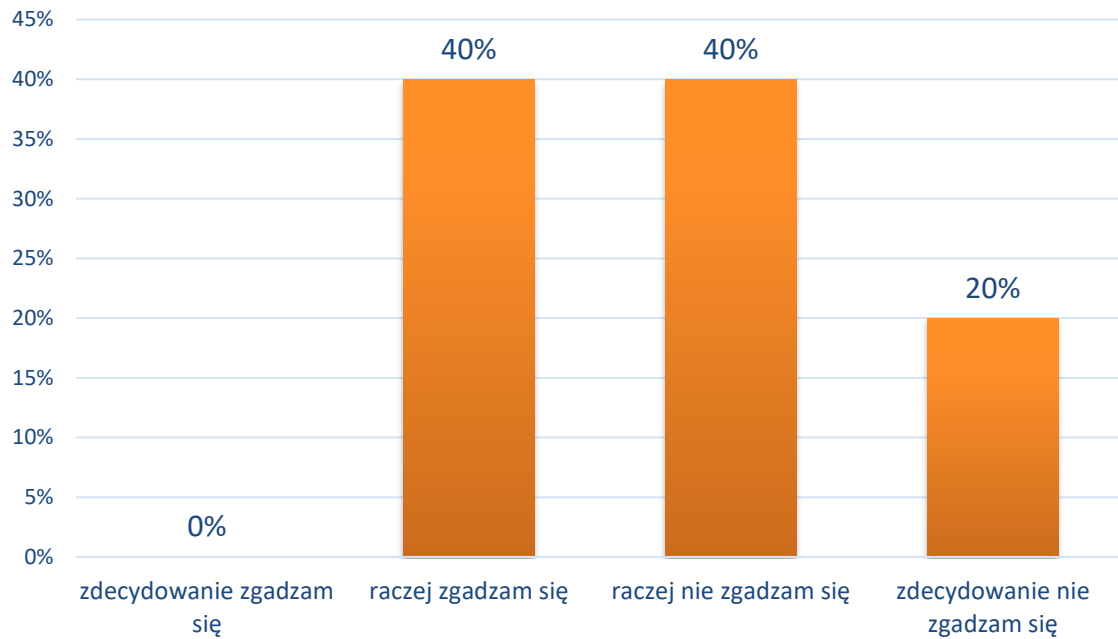

Łącznie 60% sprzedawców raczej nie uważa, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych. Jednocześnie, łącznie **60%** badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne. Dodatkowo, łącznie **70%** sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.

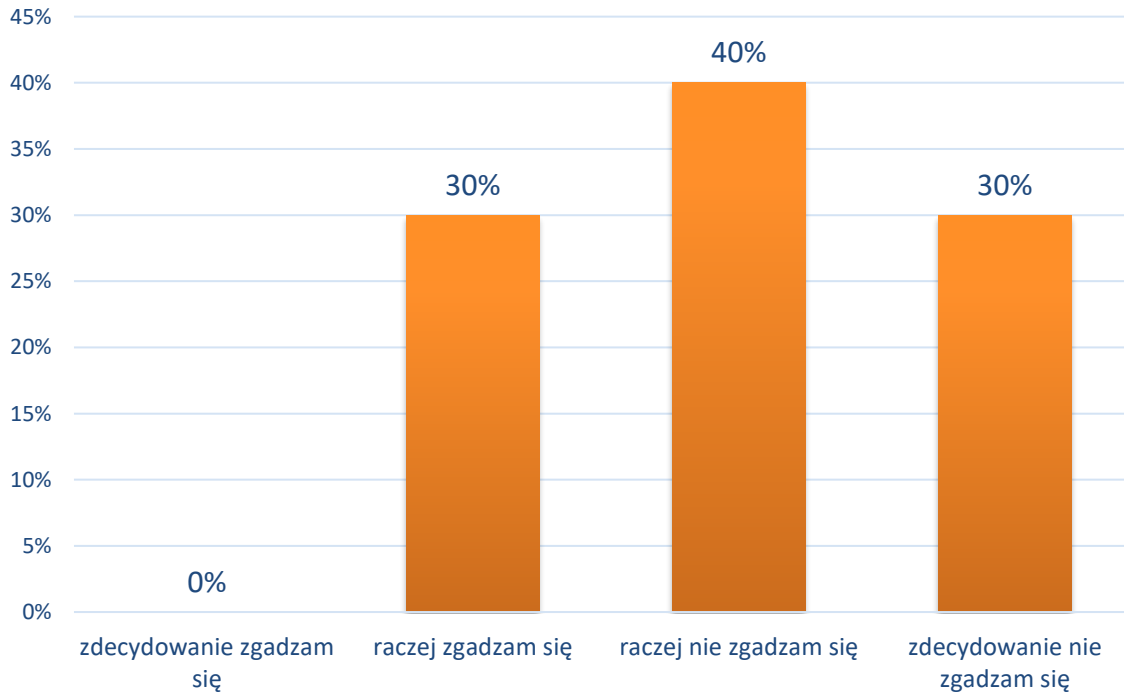

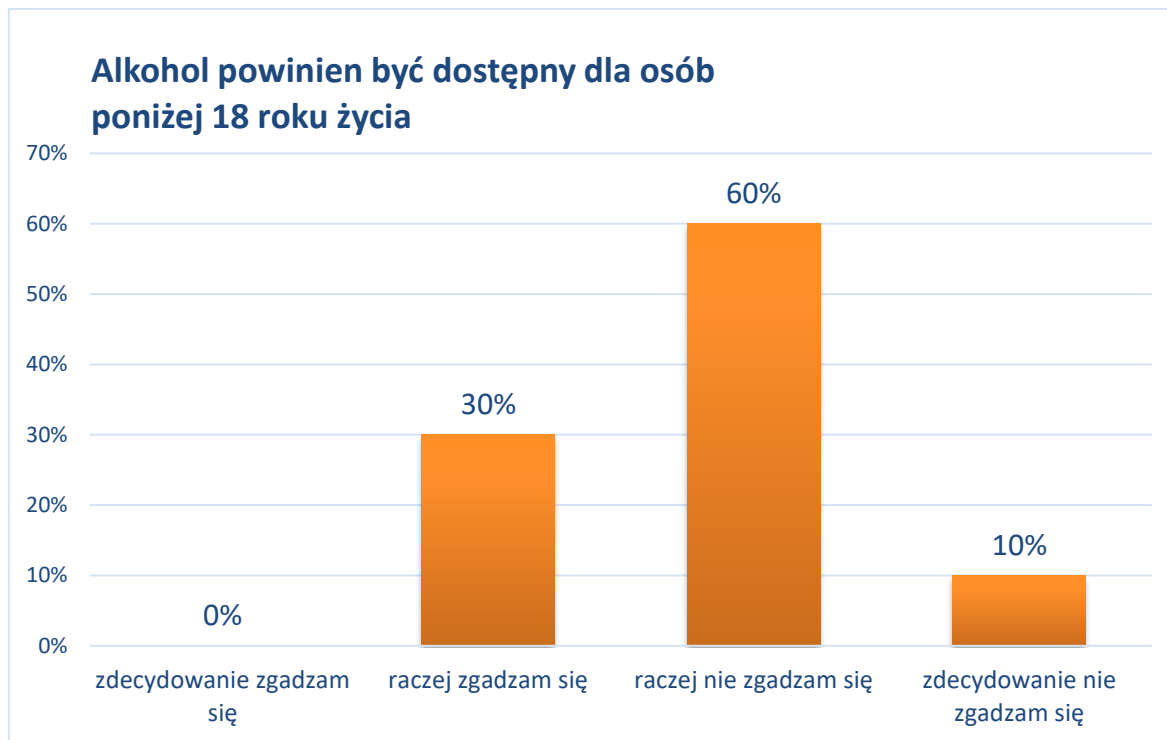
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne

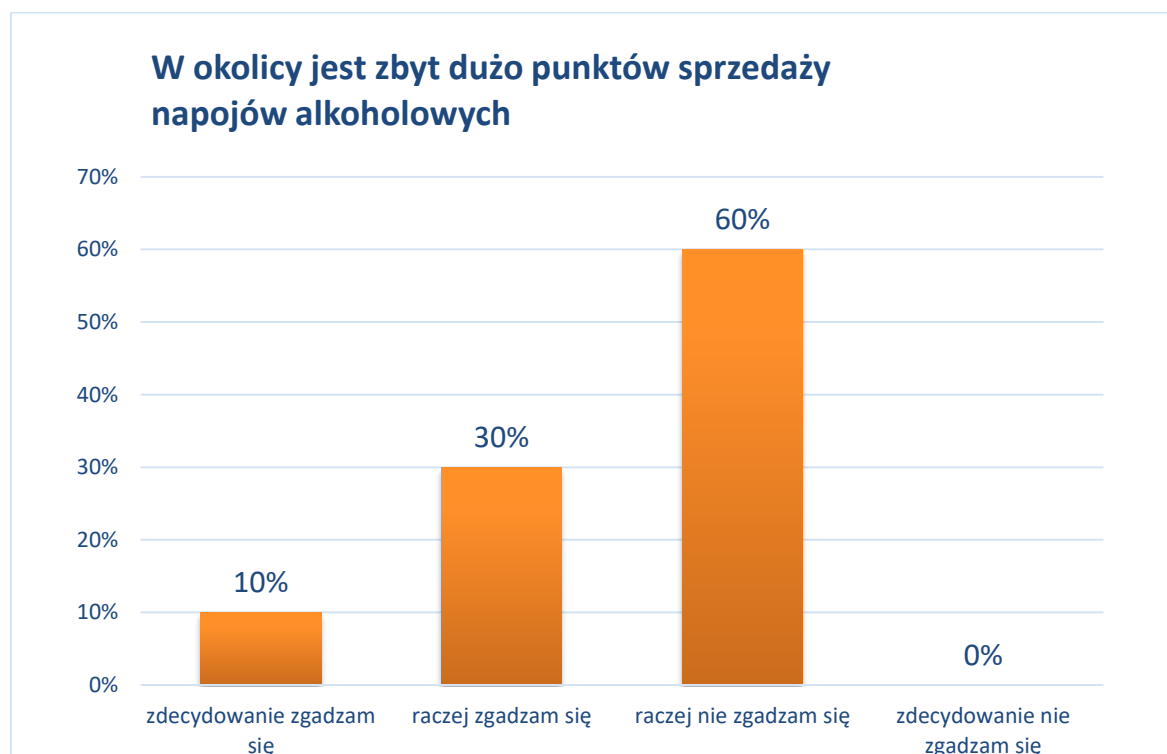
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu

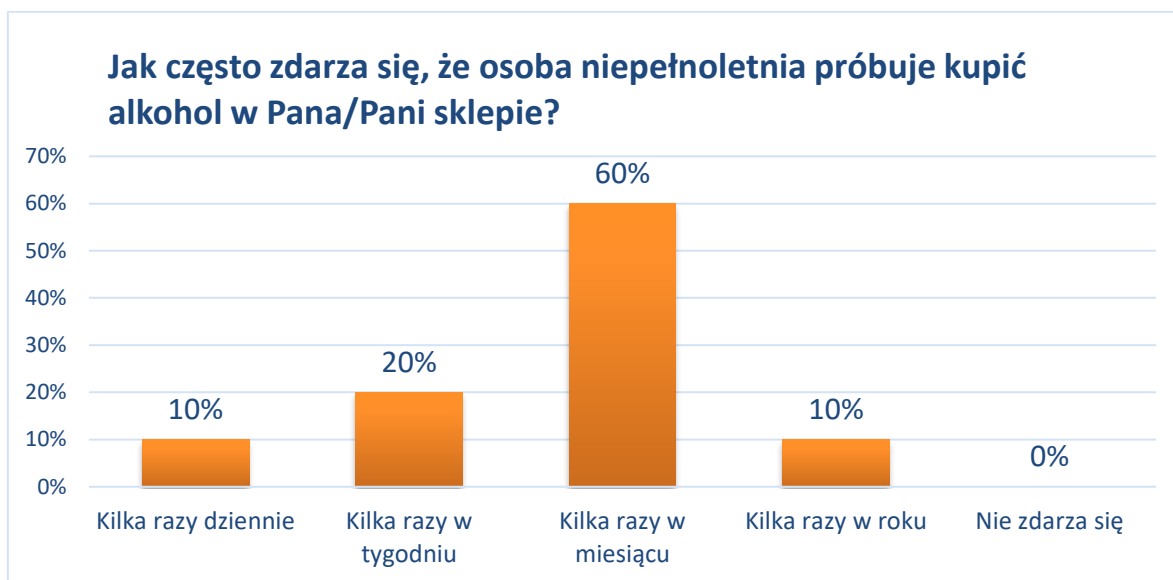
Łącznie **30%** sprzedawców napojów alkoholowych w gminie Kętrzyn **uważa, że alkohol powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia. 70%** jest przeciwnego zdania.

60% badanych nie zgadza się z twierdzeniem, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

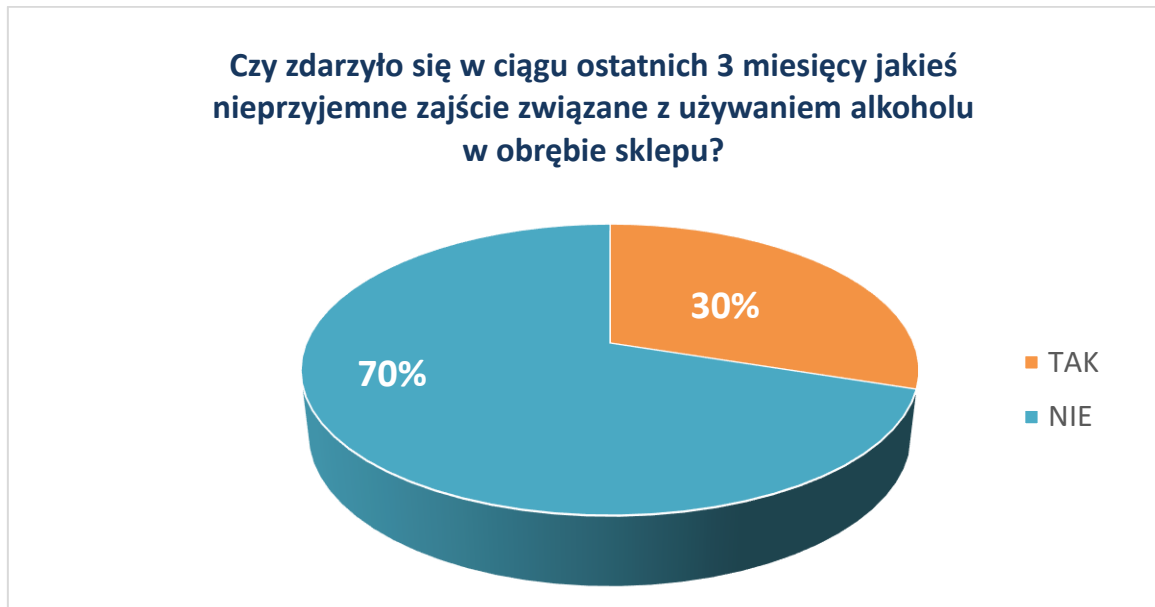
Sprzedawcy napojów alkoholowych w gminie Kętrzyn deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się kilka razy w miesiącu (60%) lub kilka razy w tygodniu (20%)**. Wobec tego, należy uznać, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie są podejmowane na opisanym terenie stosunkowo często. **Żaden ze sprzedawców nie wskazał**, że nie spotyka się z próbą kupna alkoholu przez osobę nieletnią.

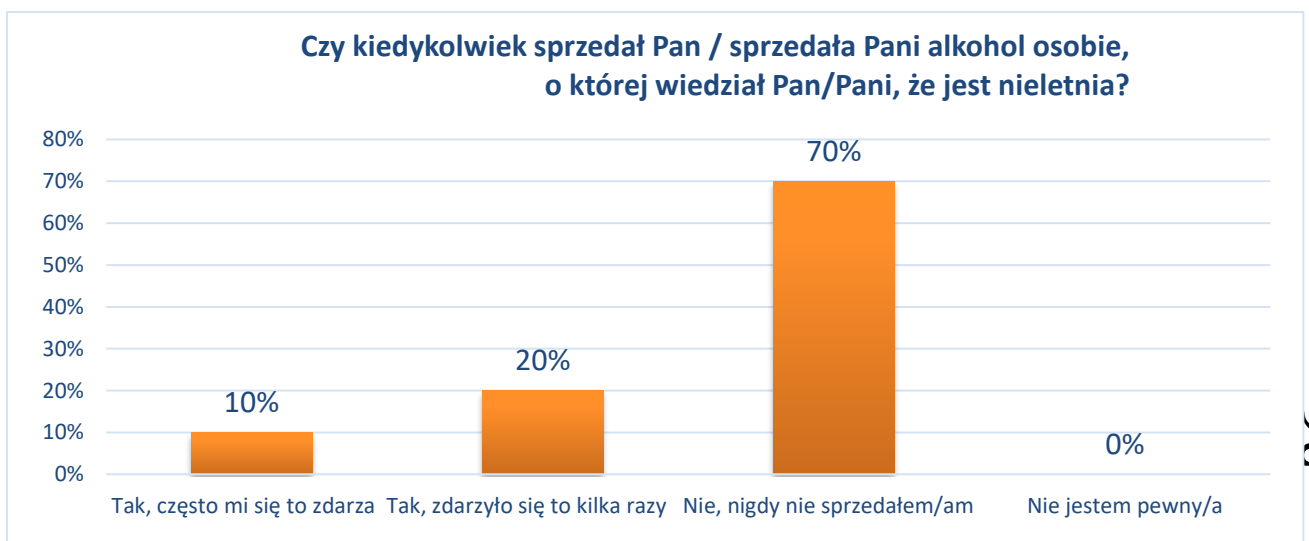
Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być częstym zjawiskiem. 10% sprzedawców uznało, że takie sytuacje się zdarzają kilka razy w ciągu roku, a łącznie 90% badanych stwierdziło, że zdarzają się kilka razy w miesiącu lub częściej. Podobnie jak wcześniej, żaden z ankietowanych nie zadeklarował, że takie próby nie zdarzają się w obrębie jego lub jej sklepu.

30% przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy **doszło do nieprzyjemnych zajść związanych ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu**. Dodatkowo **50%** sprzedawców zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy **nie wzywało policji lub straży miejskiej** z prośbą o interwencję w sprawie zajścia związanego z używaniem alkoholu w obrębie sklepu.

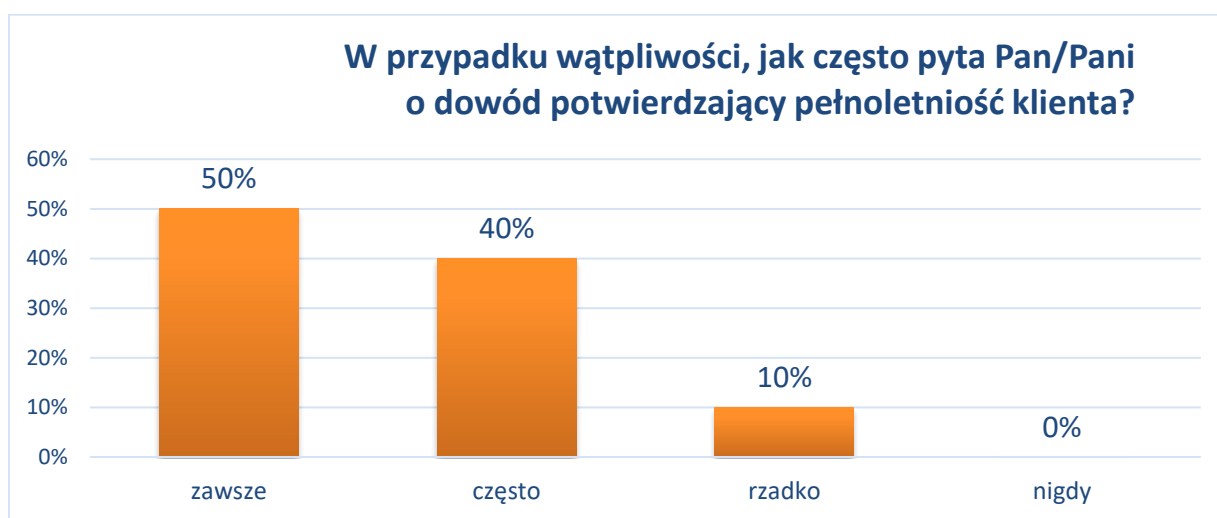

Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim przedstawia się następująco. 70% badanych wskazało, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobom, co do których miało podejrzenie, że są nieletnie. 20% badanych wskazało, że nie mieli pewności, co do wieku osoby, której sprzedali alkohol, a jeden na dziesięciu zapytanych sprzedawców deklaruje, że sprzedaż alkoholu nieletnim zdarza się im często.

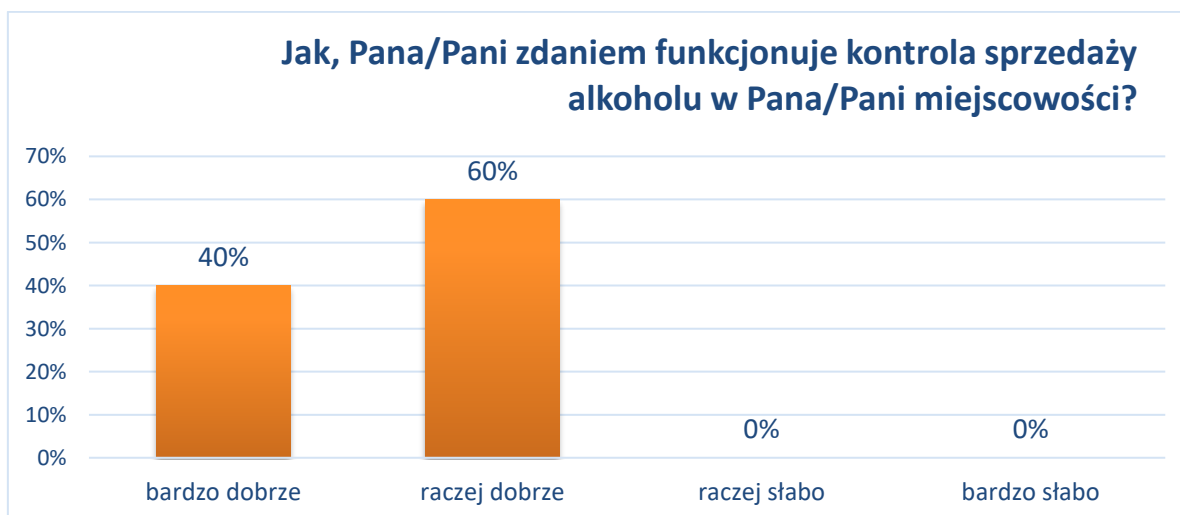

W przypadku wątpliwości, co do wieku, **50%** badanych zawsze sprawdza dokumenty potwierdzające wiek. **Z kolei 40% respondentów odpowiedziało, iż dokumenty sprawdza często, a 10% badanych rzadko.**

W związku z powyższymi deklaracjami sprzedawców, należy przyjąć, że deklarowany przez sprzedawców stosunkowo niski odsetek sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz sprawdzanie dowodów tożsamości potwierdzających pełnoletniość wynika z postaw sprzedawców, którzy wykazują się wystarczającą czujnością i asertywnością podczas sprzedaży alkoholu oraz wiedzą, także i prawną, z zakresu konsekwencji wynikających ze sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w gminie Kętrzyn. **Łącznie 100% badanych oceniło jej funkcjonowanie bardzo i raczej dobrze.**

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- papierosów i e-papierosów.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

Liczebność grup badanych

Gmina Kętrzyn

Szkoły Podstawowe (6-8)

99

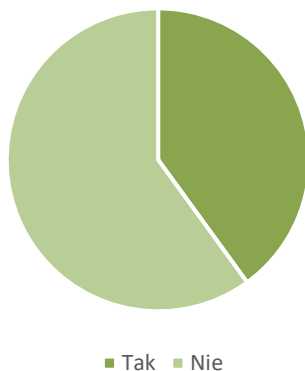
WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

Uczniowie szkoły w gminie Kętrzyn odpowiedzieli na kilka pytań związanych używkami i ich dostępnością. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie lokalnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

Inicjację alkoholową ma za sobą: 40% badanych uczniów w gminie Kętrzyn.

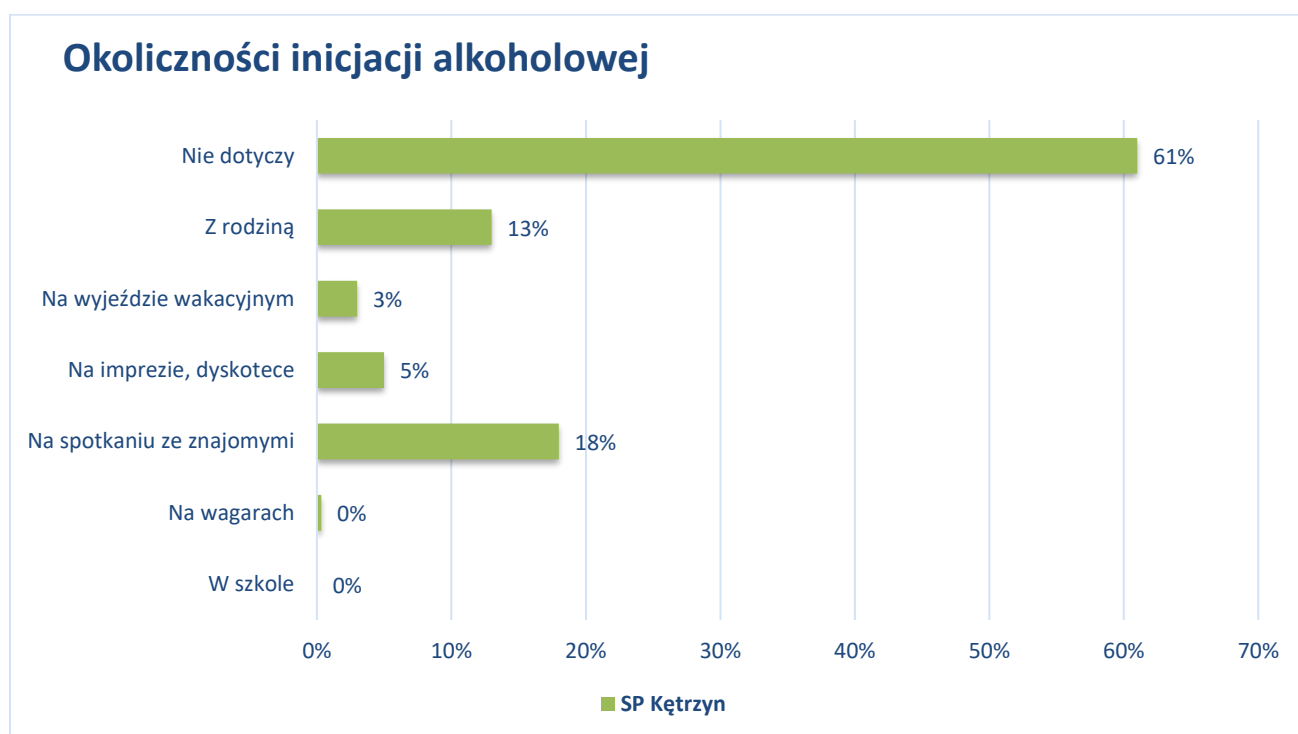
Czy kiedykolwiek próbowałeś/aś alkoholu?

Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej uczniów szkoły w gminie Kętrzyn jest **spotkanie ze znajomymi** (18%) oraz **towarzystwo rodziny** (12%). Aczkolwiek większość badanych wskazała, że to pytanie ich nie dotyczy (61%).

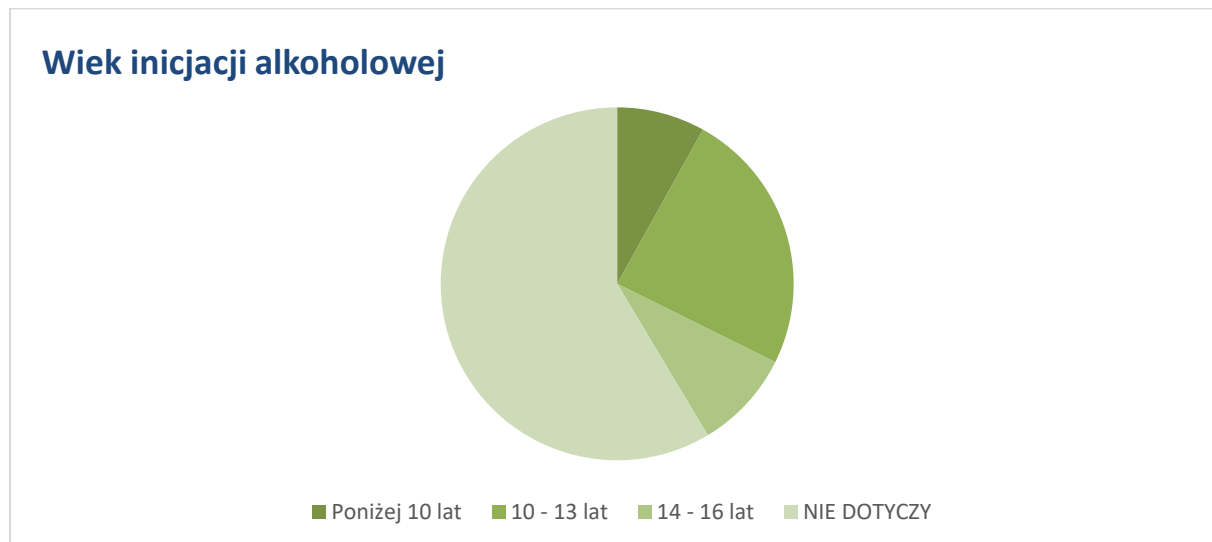
Powyższe wyniki wydają się potwierdzać prawidłowość związaną z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

Z kolei niepokój budzić mogą dane wskazujące na rodzinę jako środowisko pierwszego kontaktu z alkoholem dzieci i młodzieży z gminy Kętrzyn. Warto zwrócić uwagę na zjawisko społecznego spożywania alkoholu w środowisku domowym przy planowaniu działań profilaktycznych kierowanych do dorosłych.

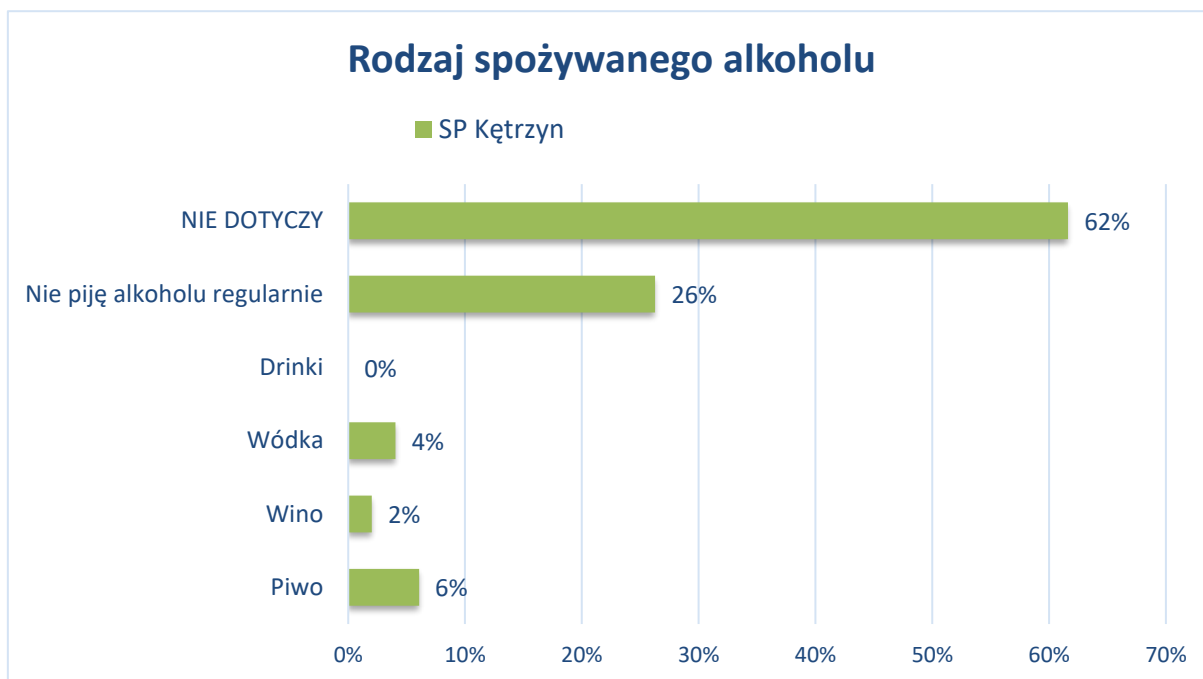
Najwięcej uczniów, którzy mają za sobą inicjację alkoholową wskazało, że wydarzyło się to pomiędzy 10 a 13 rokiem życia (24%), kolejne 9% wskazało na przedział wiekowy 14 – 16 lat, a 8% na wiek poniżej 10 roku życia.

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, **jak często młodzi ludzie sięgają po alkohol**. Aż 60% uczniów szkoły w gminie Kętrzyn wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy. Wśród uczniów, którzy mają za sobą inicjację alkoholową najczęściej z nich (17%) spróbowało alkoholu jednokrotnie lub piło kilka razy w życiu (14%). Jedynie 2% z zapytanych uczniów spożywa alkoholu codziennie.

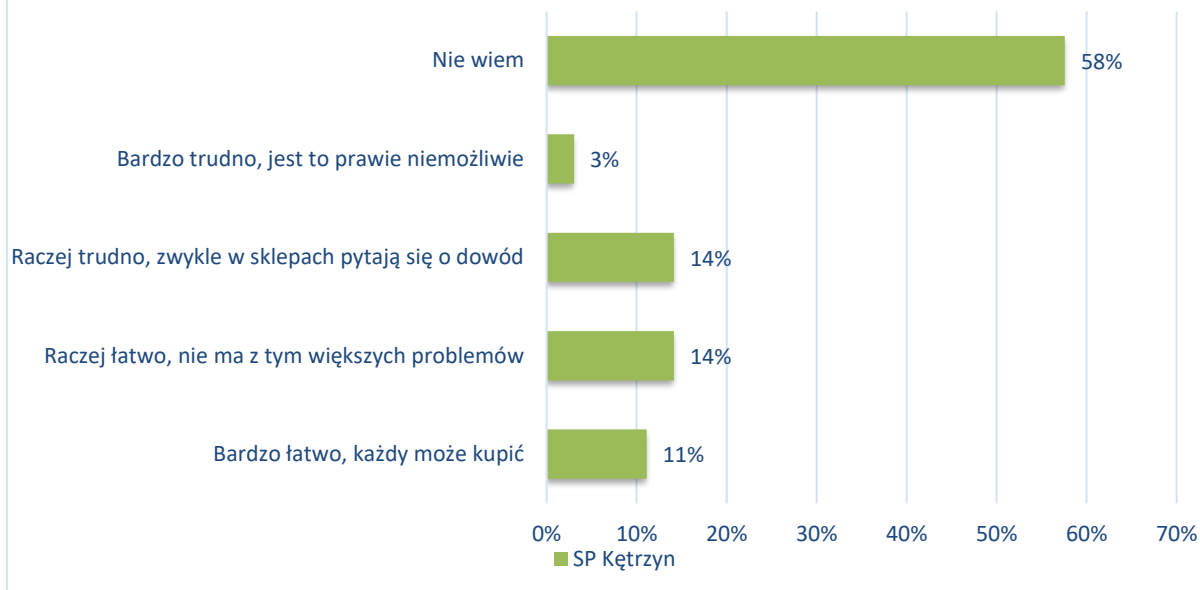

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie generalnie **najczęściej sięgają po piwo (6%)** oraz **wódkę (4%)**. Deklaracje uczniów, których to pytanie nie dotyczy lub nie spożywają alkoholu regularnie wyniosły w sumie 88%.

Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki wskazują, że większość uczniów nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 lat (58%).** Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu oraz nie obraca się w towarzystwie, w którym dostępność alkoholu jest tematem rozmów. Z kolei łącznie 25% uczniów z gminy Kętrzyn wskazuje, że alkohol jest łatwo lub bardzo łatwo dostępny, co oznacza, że mogą być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

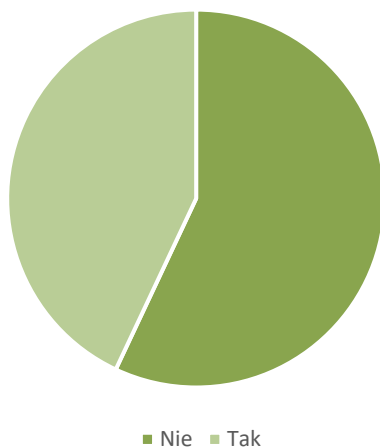
Czy łatwo jest kupić alkohol, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów z gminy Kętrzyn, czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 43% uczniów szkół podstawowych.**

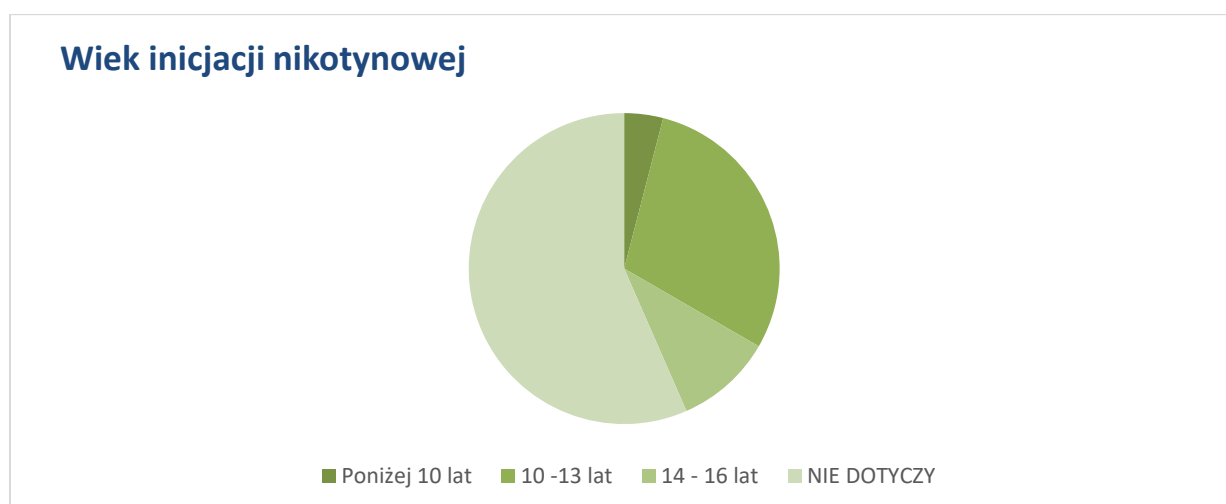
Inicjacja nikotynowa

Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było spotkanie ze znajomymi (26%) oraz wyjazd wakacyjny (6%). Niepokojący jest fakt, że kilkoro zapytanych uczniów przyznało, że pierwszego papierosa spróbowali w towarzystwie rodziny (2%).

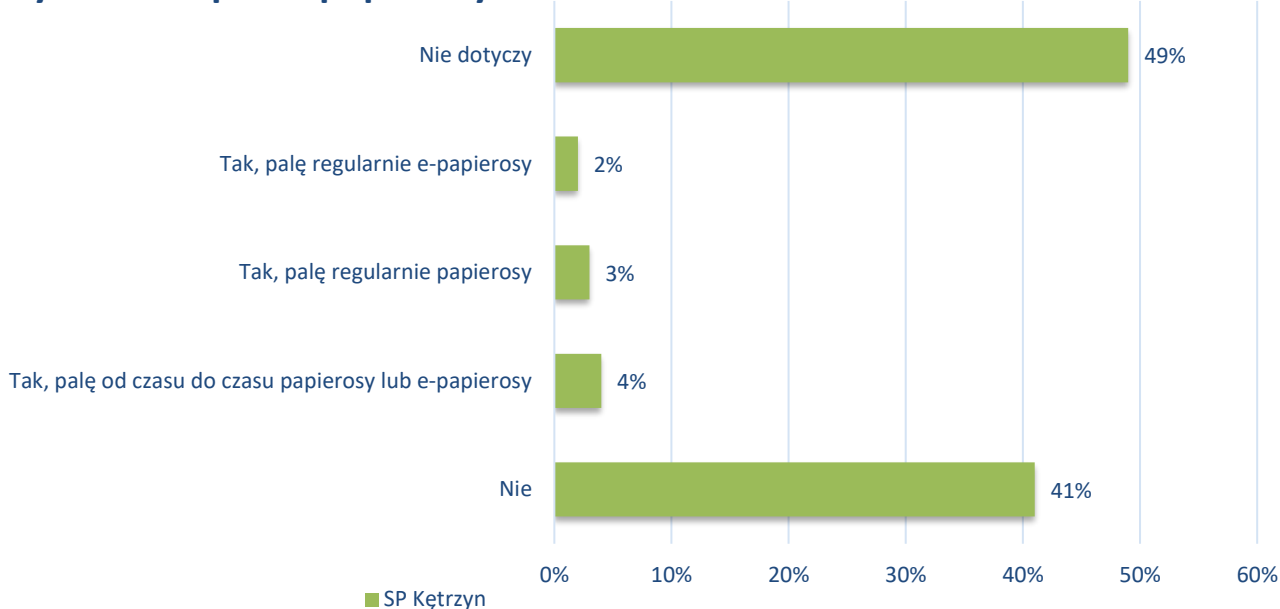

Uczniowie zapytani o wiek pierwszego kontaktu z wyrobami nikotynowymi, w 29% wskazali na 10 do 13 lat. Z kolei 10% uczniów spróbowało nikotyny w wieku 14-16 roku życia. Co niepokojące, 4% badanych uzyskało dostęp do wyrobów nikotynowych wcześniej niż przed 10 rokiem życia.

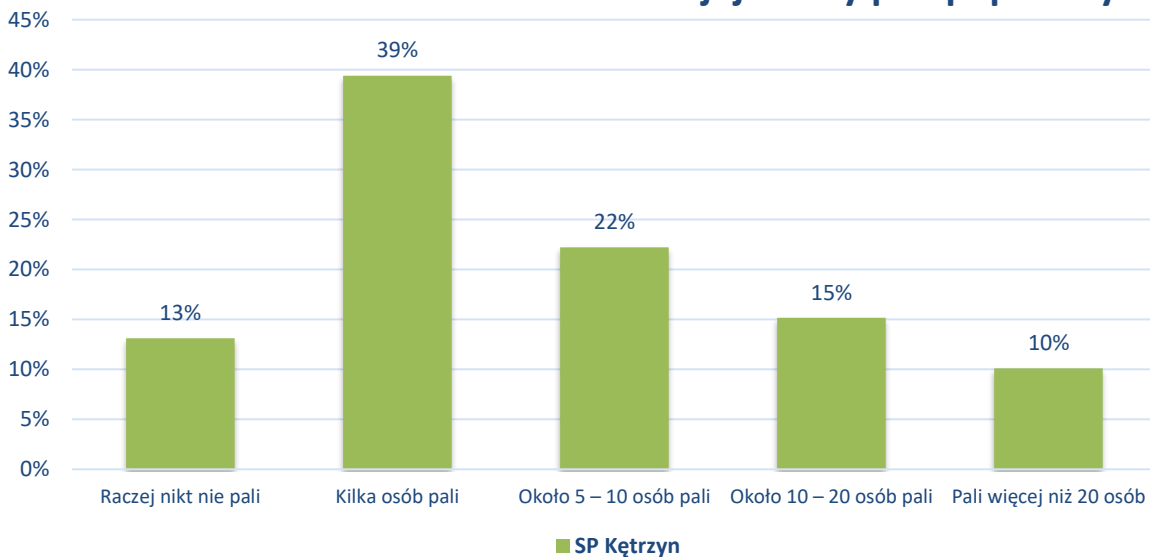
Znaczna liczba uczniów z gminy Kętrzyn, włącznie z tymi, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (łącznie 90%). 4% uczniów z gminy Kętrzyn przyznało, że sporadycznie pali papierosy lub e-papierosy. Do regularnego palenia tradycyjnych wyrobów nikotynowych przyznało się 3% uczniów.

Czy obecnie palisz papierosy?

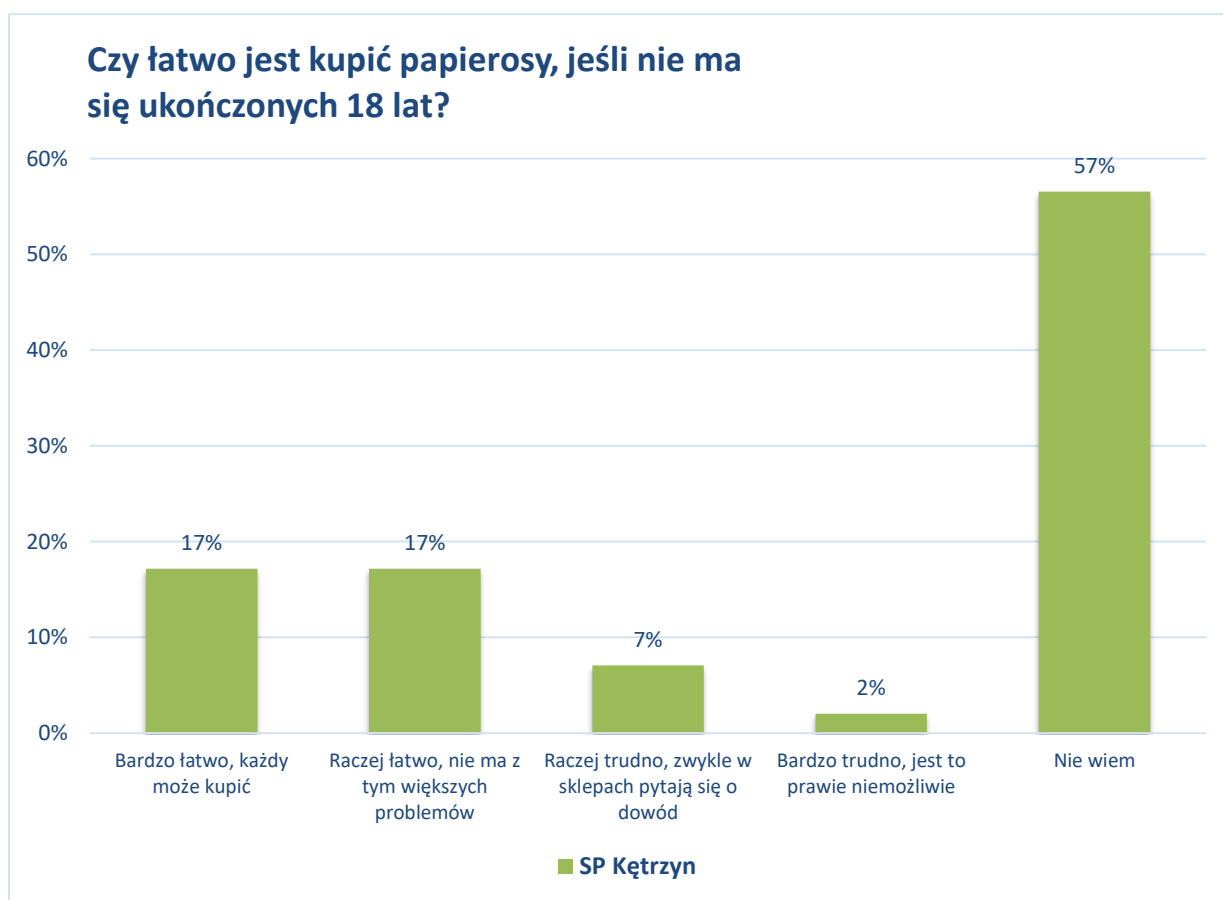
Mniej niż połowa uczniów szkół podstawowych gminy Kętrzyn oceniają, że ich koledzy i koleżanki raczej nie palą lub pali tylko kilka osób (łącznie 52%). Z kolei łącznie 25% z nich twierdzi, że zna co najmniej 20 osób palących papierosy.

Ile osób z Twojej szkoły pali papierosy?

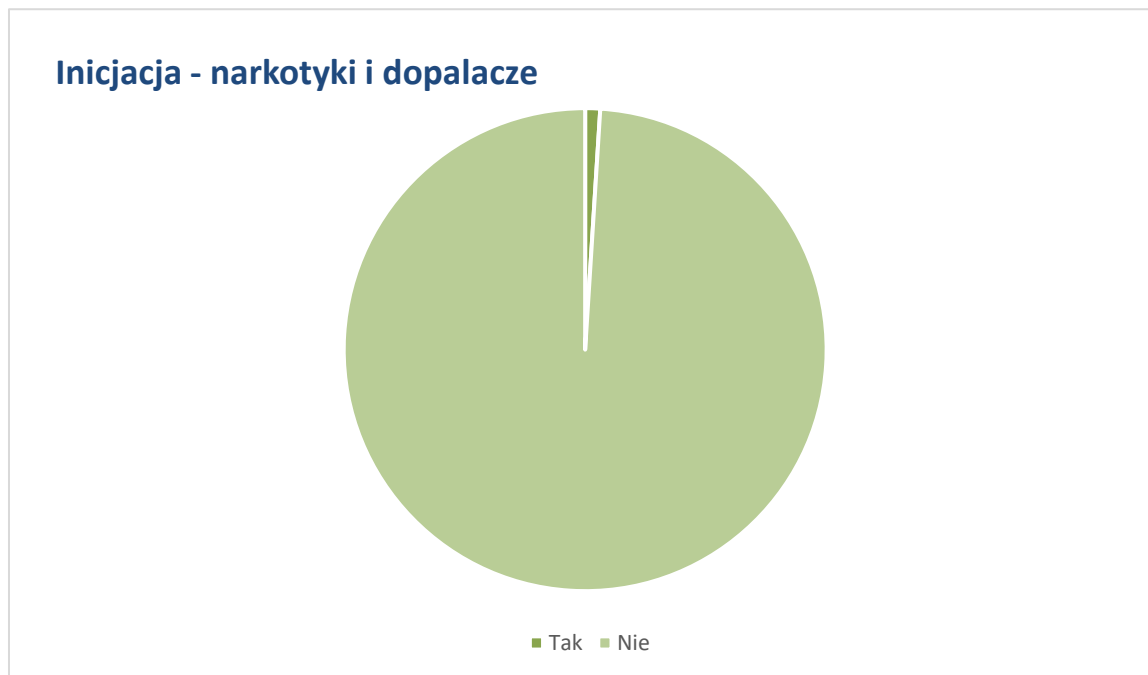
W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Większość uczniów klas szkół podstawowych nie znało odpowiedzi na to pytanie (57%).**

17% uczniów klas SP w gminie Kętrzyn wskazało, że dostęp do wyrobów nikotynowych jest raczej łatwy, a tyle samo z nich oceniło, że bardzo łatwo jest kupić papierosy pomimo niepełnoletności.

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Wyniki badań wskazują, że uczniowie nie przejawiają problemów związanych z próbami przyjmowania **narkotyków lub dopalaczy** – w gminie Kętrzyn odsetek uczniów, którzy mają za sobą kontakt z narkotykami lub dopalaczami wyniósł **1%**.

Substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie⁶ marihuana (3%) oraz haszysz (1%). 2% pytanych wskazało natomiast na przyjmowanie leków dostępnych bez recepty, które, przyjęte w większych dawkach mogą mieć działanie narkotyczne. **Warto zaznaczyć, że żaden z zapytanych uczniów nie wskazał na przyjmowanie dopalaczy, co należy uznać za zjawisko pozytywne.** Powyższe wartości jednak odzwierciedlają pojedyncze deklaracje uczniów, ponieważ zdecydowana większość badanych wskazała, że ten problem ich nie dotyczy (96%).

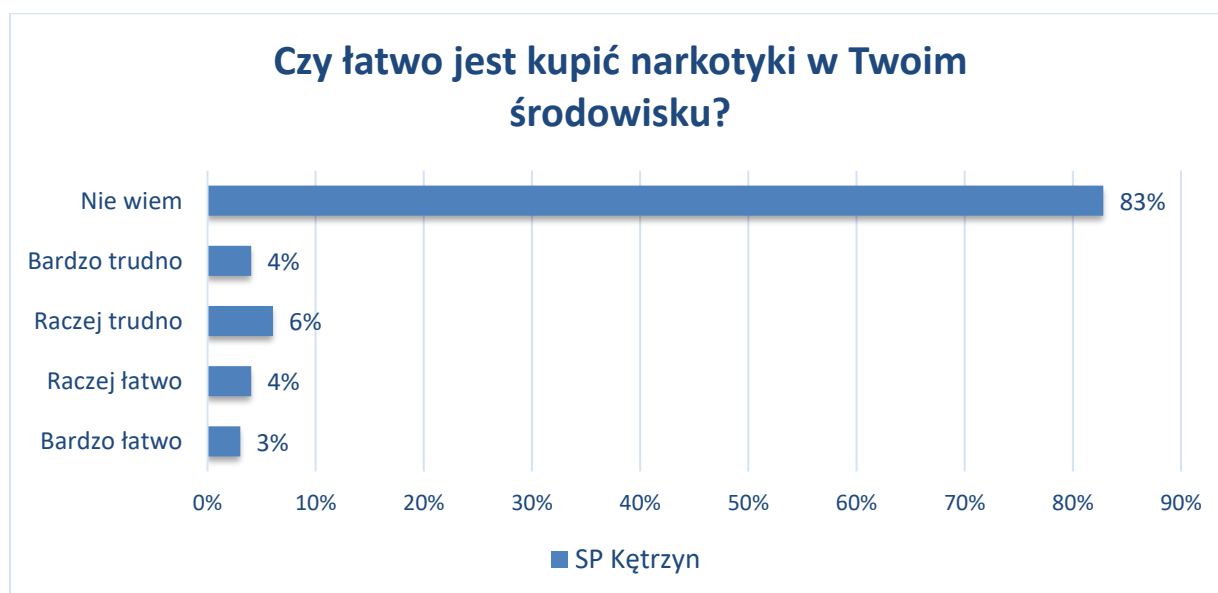
Na pytanie: „**Jak często przyjmujesz narkotyki lub dopalacze?**” uczniowie w większości odpowiedzi deklarowali, że **ten problem ich nie dotyczy** - 96% pytanych. Ci uczniowie, którzy wybrali odpowiedź pozytywną, zaznaczyli, że **przyjmują je**

⁶ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

codziennie, lub prawie codziennie (2%) oraz spróbowali jeden lub kilka razy w życiu (łącznie 2%).

W odpowiedzi na pytanie o wiek inicjacji narkotykowej uczniowie w większości odpowiedzi deklarowali, że **ten problem ich nie dotyczy (98%)**. **Uczniowie, którzy wybrali odpowiedź pozytywną, spożyli używki w wieku 14 - 16 lat (1%) oraz poniżej 10 roku życia (1%)**. Jako **okoliczność pierwszego kontaktu z używkami** uczniowie podają **imprezę w gronie znajomych (1%)** oraz **kontakt z rodziną (1%)**.

Poniższe wykresy przedstawiają subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana większość uczniów klas podstawowych (83%) nie wie, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze**. Łącznie **7%** uczniów z SP w gminie Kętrzyn **dostęp uważa za bardzo lub raczej łatwy**. Przeciwną opinię wyraża łącznie **10%** uczniów.

Następnie zapytano uczniów, o wiedzę na temat tego, gdzie można zaopatrzyć się w narkotyki lub dopalacze. **93% uczniów wskazało, że nie ma wiedzy na ten temat**. Odpowiednio **7%** uczniów wskazało, że posiada taką wiedzę, nie wskazując jednak na konkretne źródła.

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej. Kolorem czerwonym zaznaczono wyniki niepokojące i potencjalnie mogące wymagać interwencji profilaktycznej i edukacyjnej, natomiast kolorem zielonym podkreślono pozytywne trendy. Jak pokazały odpowiedzi, uczniowie w większości wykazują przekonania odpowiadające współczesnej wiedzy na temat substancji psychoaktywnych.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP w gminie Kętrzyn

Twierdzenia	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	25%	30%	26%	18%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	12%	19%	38%	30%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	56%	16%	11%	17%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	2%	8%	21%	69%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	12%	8%	17%	63%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	11%	9%	26%	54%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	8%	5%	12%	75%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	65%	18%	6%	11%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	7%	7%	29%	57%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	18%	28%	24%	29%

Wybrane zagadnienia z ESPAD. Porównanie wyników badania uczniów z gminy Kętrzyn z wynikami próby ogólnopolskiej z 2015 r.

METODOLOGIA

W niniejszym rozdziale zostanie przeprowadzone porównanie wyników badania przeprowadzonego w Gminie Kętrzyn z wynikami badania ESPAD przeprowadzonego na próbie ogólnopolskiej.

Europejski Program Badań nad Używaniem Alkoholu i Środków Odurzających przez Młodzież Szkolną (*European School Survey Project on Alcohol and Drugs*, w skrócie ESPAD) to wieloletni europejski program badań ankietowych w szkołach. Badania prowadzone są co cztery lata według tych samych wystandardyzowanych technik. W Polsce przeprowadzane są na próbach losowych uczniów klas III gimnazjów i klas II szkół ponadgimnazjalnych (wg nowego systemu edukacji). Mają one na celu przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Badania ESPAD z 2015 roku objęło 3526 uczniów klas. gimnazjum oraz 2770 uczniów 2. szkoły ponadgimnazjalnej.

W badaniu zrealizowanym na potrzeby niniejszej diagnozy w roku 2020 zbadano wybrane zagadnienia zawarte w kwestionariuszu ESPAD. Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Otrzymane w ten sposób wyniki porównano z wynikami ostatniego badania ogólnopolskiego ESPAD- u, przeprowadzonego w roku 2015. Porównania dokonywano w podobnych grupach wiekowych tj. uczniowie klas VI-VII z gminy Kętrzyn i z próby ogólnopolskiej.

CEL BADANIA

Celem przeprowadzenia ankiety było głównie zbadanie zjawiska natężenia korzystania przez uczniów z substancji psychoaktywnych, w tym:

- napojów alkoholowych;
- papierosów;
- narkotyków, leków i substancji wziewnych,

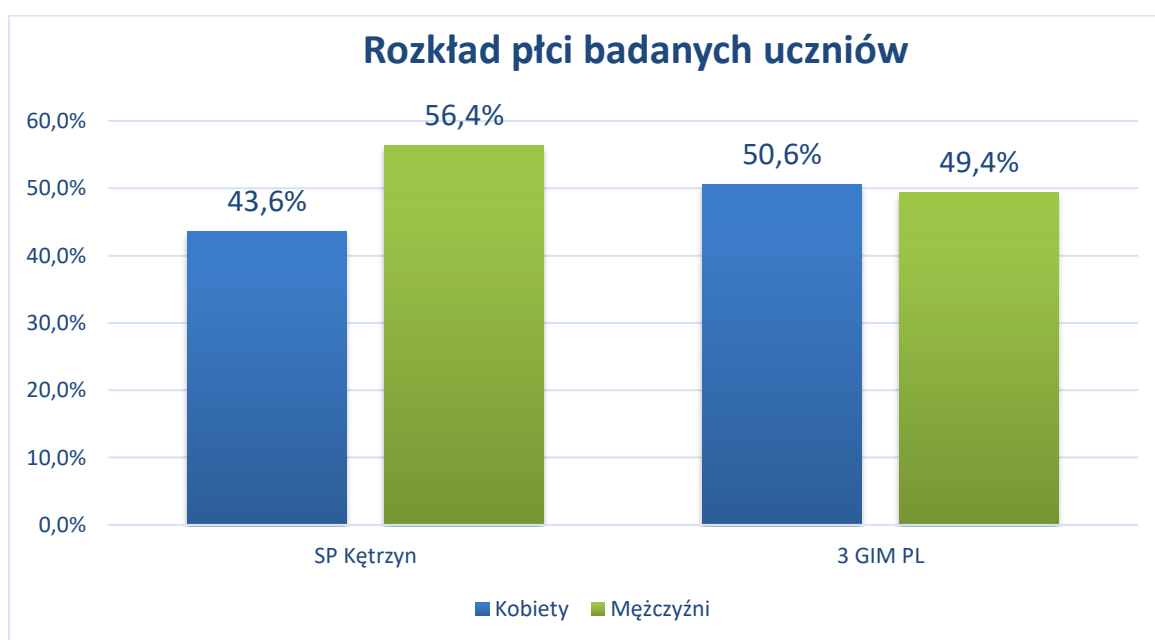
a następnie porównania głównych wyników z wynikami próby ogólnopolskiej badania ESPAD 2015.

GRUPA BADANA

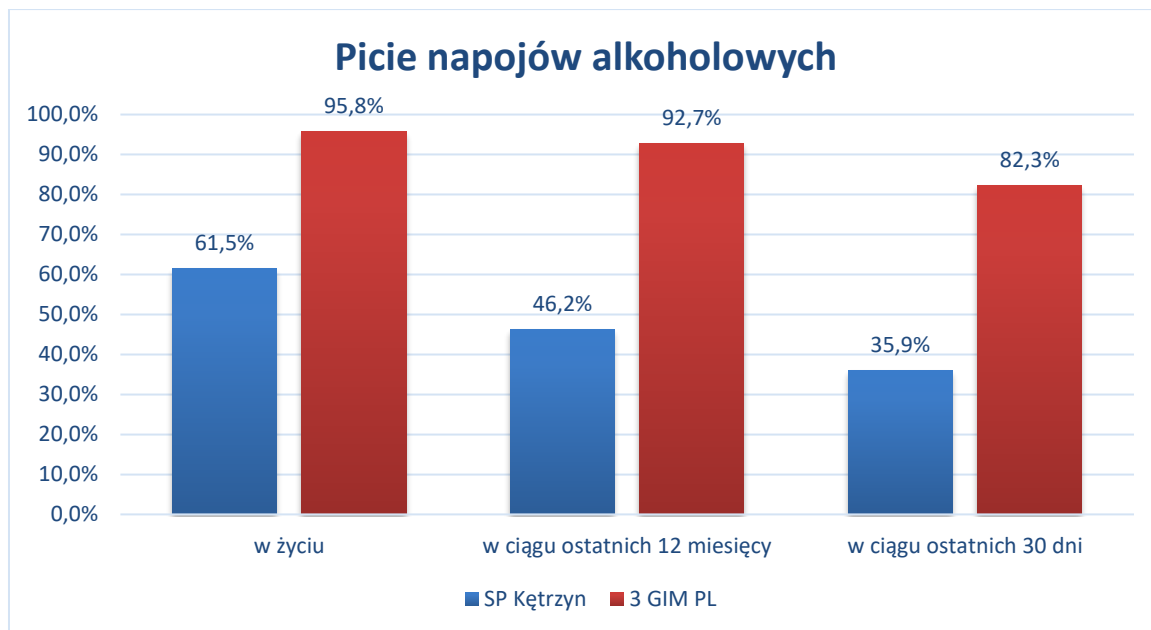
Badaniami objęto 39 uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych (wiek: 13-15 lat).

Poniższy wykres obrazuje rozkład płci osób badanych. Zawarto na nim także rozkład płci osób badanych w ramach ESPAD-u – uczniów 3. klas gimnazjów (3 GIM PL).

WYNIKI Z KOMENTARZEM

Picie napojów alkoholowych wśród uczniów gminy Kętrzyn, zarówno kiedykolwiek w życiu, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, jest na dużo niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży ogólnopolskiej. Uczniowie w gminie Kętrzyn średnio o 34% rzadziej sięgają po alkohol niż ich rówieśnicy na terenie Polski⁷, co wskazuje na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu.

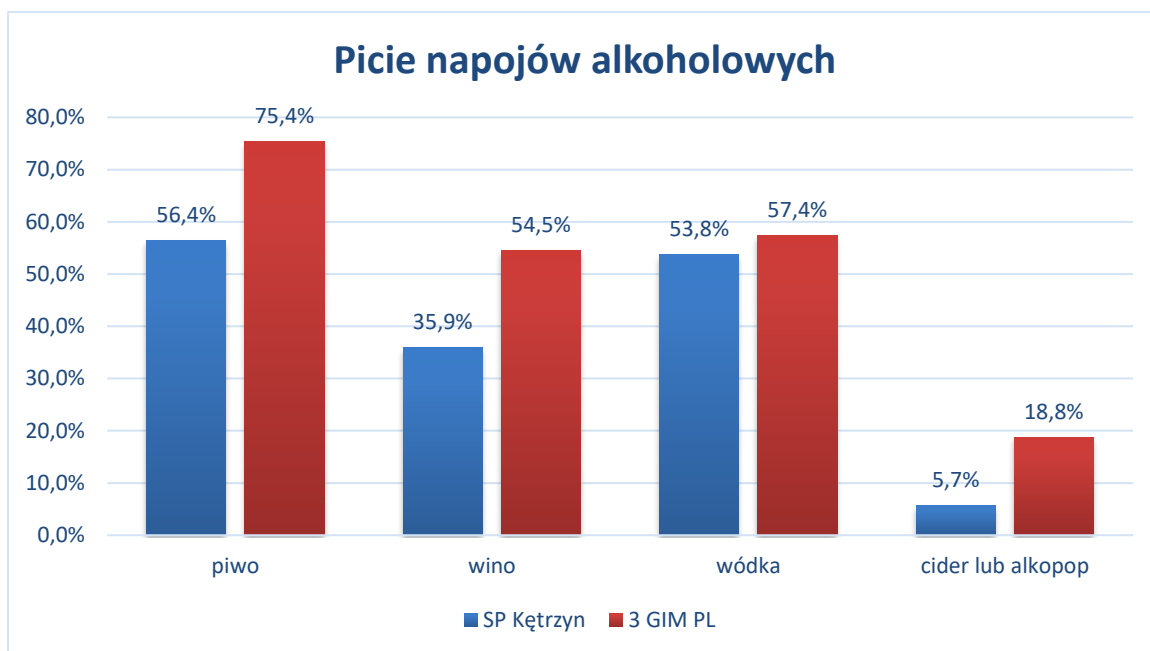
W poniższej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów z gminy Kętrzyn z zakresu picia napojów alkoholowych. Najważniejsze informacje porównano do wyników ogólnopolskich w wykresie powyżej.

	Nie piłem	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20-39 razy	40 razy lub więcej
W życiu	38,5%	15,4%	12,8%	12,8%	5,1%	2,6%	12,8%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	53,8%	10,3%	17,9%	2,6%	2,6%	5,1%	7,7%
W ciągu ostatnich 30 dni	64,1%	23,1%	5,1%	0,0%	2,6%	2,6%	2,6%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

⁷ Aczkolwiek, należy mieć na uwadze, że liczba badanych uczniów z gminy Kętrzyn jest w znacznej dysproporcji wobec ogólnopolskiego badania ESPAD. W związku z czym, wskazanie w analizie pojawiających się tendencji, podobieństw czy różnic jest znacznie utrudnione.

W kategorii spożywania poszczególnych napojów alkoholowych uczniowie z gminy Kętrzyn, rzadziej niż ich rówieśnicy z terenu Polski, spożywają alkohol, niezależnie od jego typu.

Warto zwrócić uwagę na wyniki pokazujące, iż młodzież z gminy Kętrzyn szczególnie rzadziej niż młodzież ogólnopolska sięga po piwo oraz wino. Różnice te są znaczące:

- piwo: SP Kętrzyn - o **19% rzadziej** niż 3 GIM PL
- wino: SP Kętrzyn - o **18,6% rzadziej** niż 3 GIM PL

Z kolei młodzież z gminy Kętrzyn porównywalnie często sięga po wódkę – różnica wynosi zaledwie 3,6%. Jest to drugi najczęściej wybierany napój alkoholowy po piwie.

W kolejnej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów z gminy Kętrzyn z zakresu **spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych** (podczas ostatniej okazji picia napojów alkoholowych).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych wskazuje, iż uczniowie ostatnich klas szkoły podstawowej w gminie Kętrzyn najczęściej spożywają mniej niż 0,5 litra piwa (23,1%) oraz od trzech do pięciu wódki (15,4%).

W przypadku wina natomiast najczęściej spożywają więcej niż 1-2 kieliszków (7,7%).

Powyższe wyniki wskazują, że w porównaniu do uczniów z terenu całej Polski, uczniowie w gminie Kętrzyn nie tylko spożywają mniej alkoholu, ale również piją z umiarem napoje alkoholowe o mniejszej zawartości procentowej alkoholu. Wyjątkiem jest wódka. Mimo tego, że uczniowie wybierają ją rzadziej od piwa i wina, to jednorazowe spożycie jest największe.

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych

PIWO	SP Kętrzyn
<i>Nigdy nie piję piwa</i>	43,6%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) piwa</i>	15,4%
<i>Mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę (poniżej 0,5 litra)</i>	23,1%
<i>1-2 typowe butelki lub puszki (powyżej 0,5 do 1 litra)</i>	10,3%
<i>3-4 typowe butelki lub puszki (powyżej 1 litra do 2 litrów)</i>	5,1%
<i>5 lub więcej typowych butelek lub puszek (powyżej 2 litrów)</i>	2,6%
WINO	SP Kętrzyn
Nigdy nie piję wina	64,1%
Ostatnim razem nie piłem(am) wina	12,8%
Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 100 gram)	5,1%
1-2 kieliszki (powyżej 100 gram do 200 gram)	7,7%
Pół butelki (ok. 370 gram)	2,6%
Butelkę lub więcej (750 gram lub więcej)	7,7%

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych

---

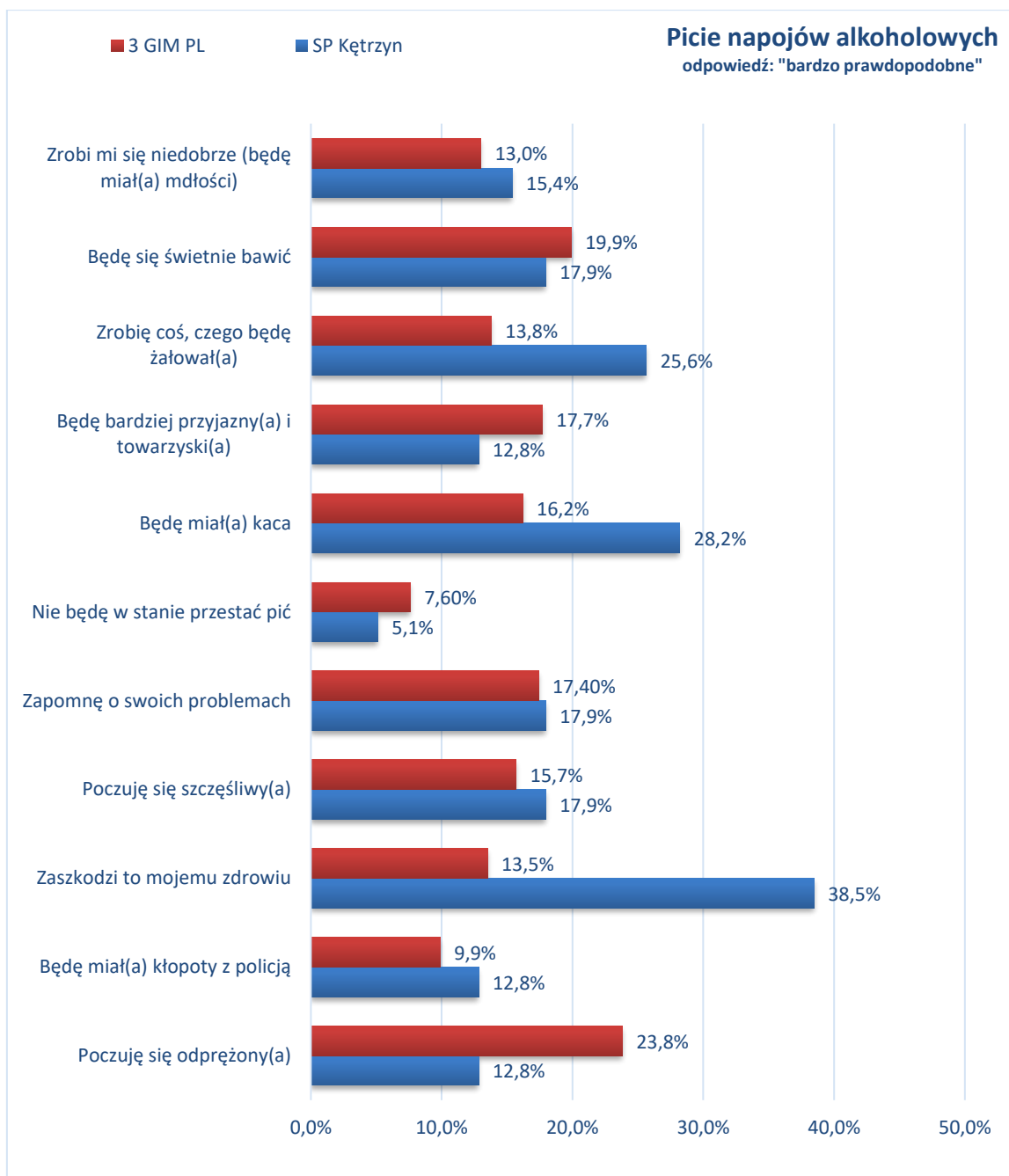
WÓDKA

SP Kętrzyn

Nigdy nie piję wódki	46,2%
Ostatnim razem nie piłem(am) wódki	7,7%
Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 50 gram)	10,3%
1-2 kieliszki (powyżej 50 gram do 100 gram)	7,7%
3-5 kieliszków (powyżej 100 gram do 250 gram)	15,4%
6 kieliszków lub więcej (300 gram lub więcej)	12,8%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

Na kolejnej stronie zaprezentowano wartości odzwierciedlające strukturę odpowiedzi uczniów na pytanie: „Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?” Oczekiwania uczniów gminy Kętrzyn wobec alkoholu różnią się w porównaniu do próby ogólnopolskiej.

Uczniowie z gminy Kętrzyn najczęściej są przekonani o tym, że napicie się alkoholu doprowadzi ich do zrobienie czegoś, czego będą żałować (25,6%), ale także poczują się

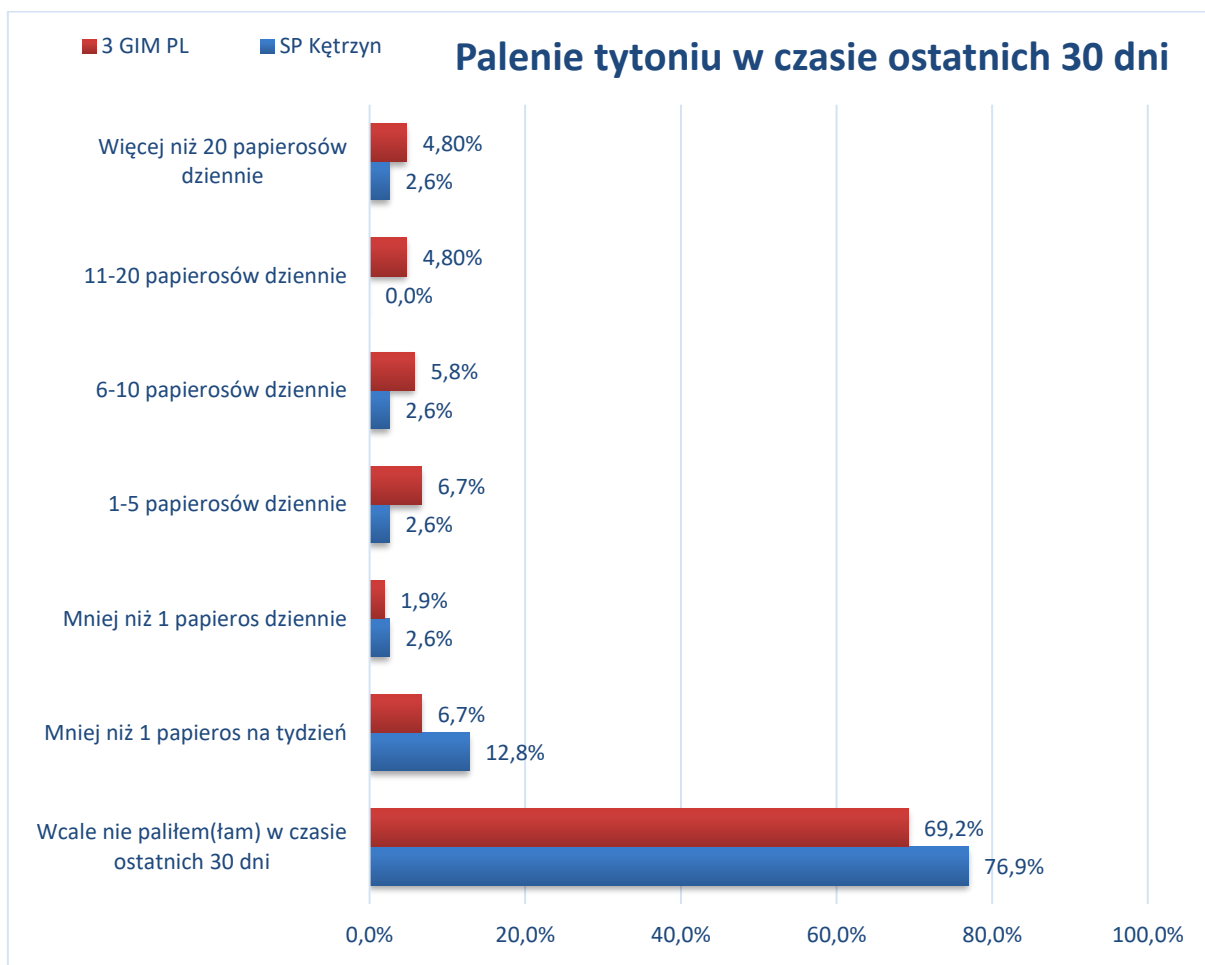
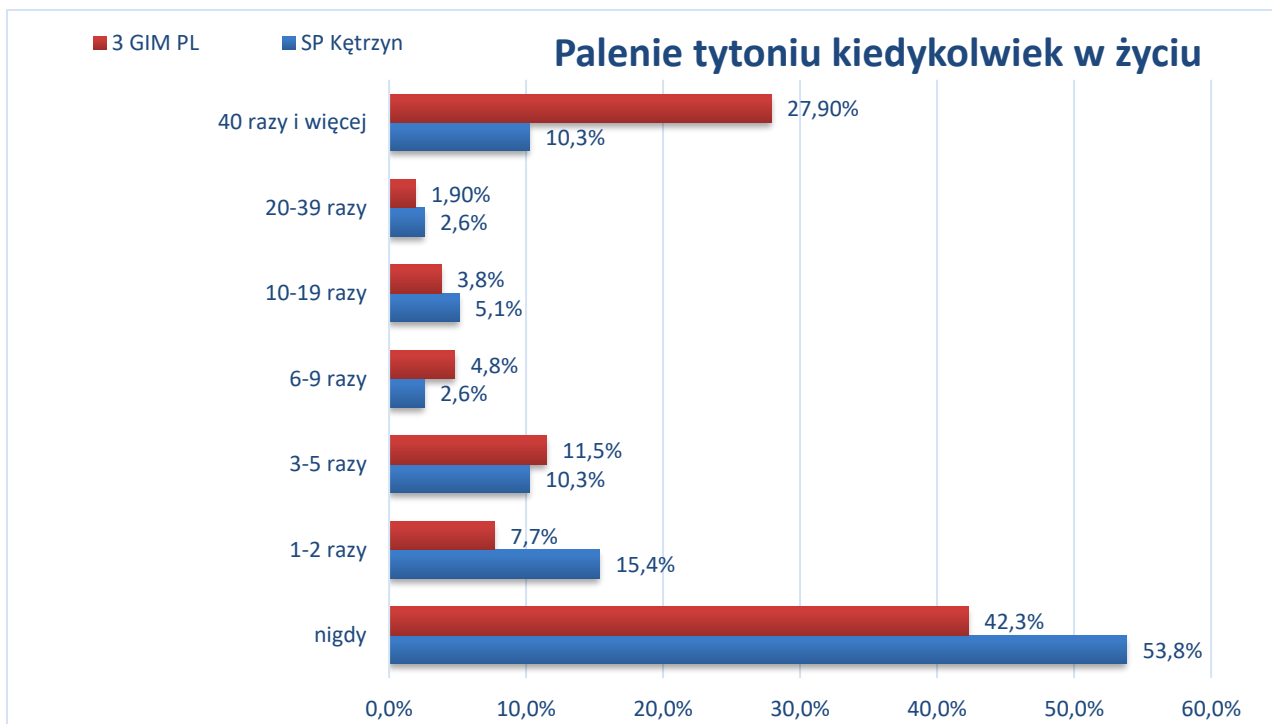

szczęśliwi, będą się świetnie bawić i zapomną o swoich problemach (każda z odpowiedzi uzyskała po 17,9%). Jednak najbardziej dominującymi odpowiedziami są: „zaszkodzi to mojemu zdrowiu” (38,5%) oraz „będę miał(a) kaca” (28,2%).

Uważają, że jest mało prawdopodobne, że z powodu picia alkoholu będą mieli kłopoty z policją (12,8%), poczują się odprężeni (12,8%). Uczniowie za najmniej prawdopodobne uznali twierdzenie mówiące o tym, że nie będą w stanie przestać pić alkoholu (5,1%).

Znacznie więcej uczniów SP w gminie Kętrzyn (53,8%), w porównaniu z uczniami 3 GIM PL (42,3%) deklaruje, że **nigdy nie paliła papierosów**, ale istotne różnice ujawniają się szczególnie w przypadku poniższych deklaracji uczniów w perspektywie badań ogólnopolskich:

- **paliła(e)m 1 – 2 razy w życiu:** uczniowie SP Kętrzyn o 7,7% **częściej** niż GIM PL;
- **paliła(e)m 3 – 5 razy w życiu:** uczniowie SP Kętrzyn o 1,5% **rzadziej** niż GIM PL;
- **paliła(e)m 6-9 razy w życiu:** uczniowie SP Kętrzyn o 2,2% **rzadziej** niż GIM PL;
- **paliła(e)m 10-19 razy w życiu:** uczniowie SP Kętrzyn o 1,3% **częściej** niż GIM PL;
- **paliła(e)m 20-39 razy w życiu:** uczniowie SP Kętrzyn o 0,7% **częściej** niż GIM PL;
- **paliła(e)m 40 razy i więcej w życiu:** uczniowie SP Kętrzyn o 17,6% **rzadziej** niż GIM PL.

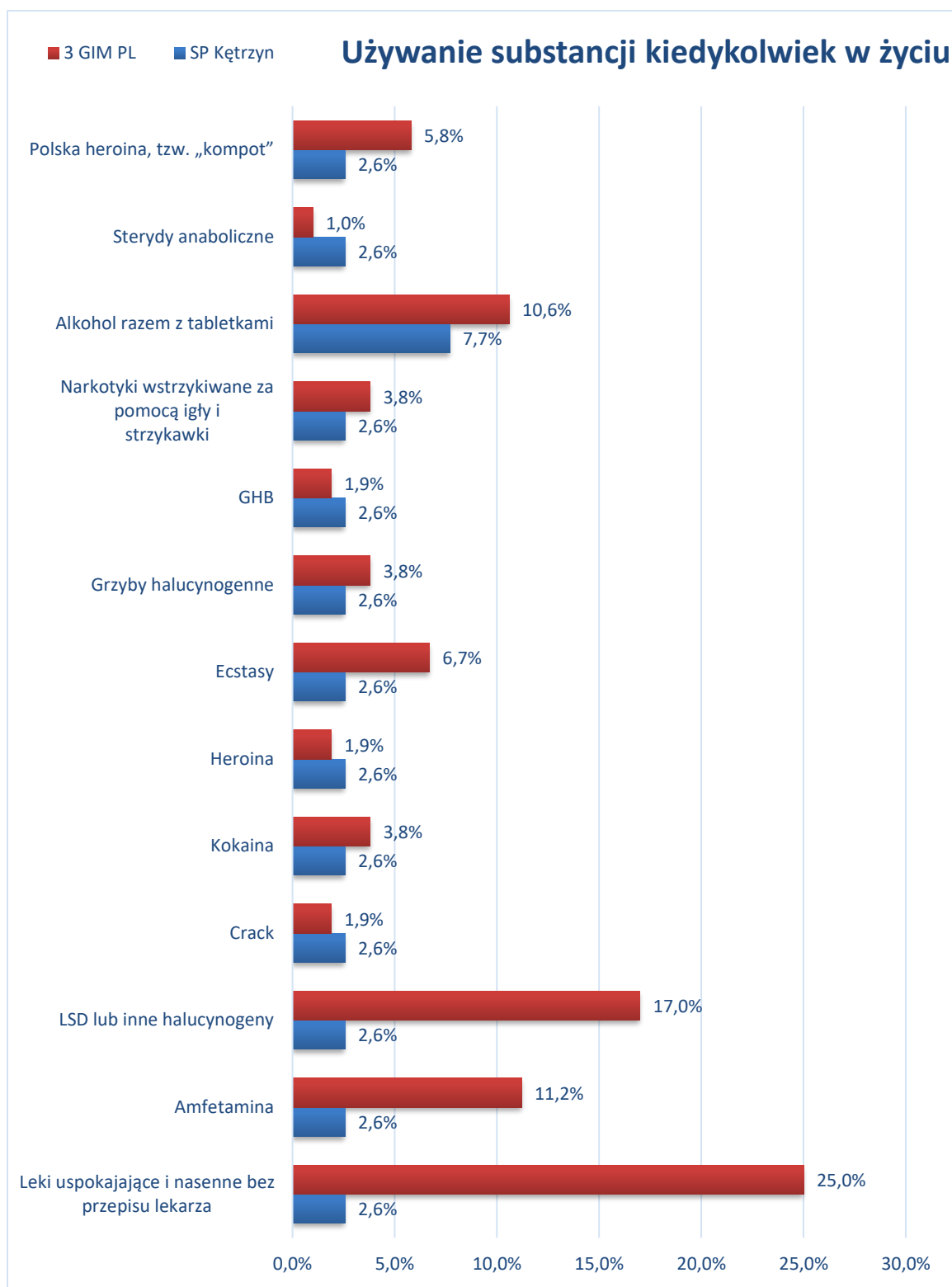
Uczniowie z gminy Kętrzyn częściej niż uczniowie z próby ogólnopolskiej zaznaczyli odpowiedź „nie paliłem(am) w czasie ostatnich 30 dni”. Osoby, które paliły najczęściej wskazywały, że wypaliły mniej niż jednego papierosa dziennie.

W kolejnych tabelach zawarto pełne wyniki badania uczniów z gminy Kętrzyn z zakresu użycia środków psychoaktywnych.

Wyniki z zakresu użycia marihuany i haszyszu wśród uczniów z gminy Kętrzyn wskazują, że pomimo, iż jest to substancja, która w przypadku 5,1% uczniów była pierwszą przyjętą substancją psychoaktywną.

Uczniowie w gminie Kętrzyn w większości nie używali leków nasennych jako środka odurzającego (97,4%). Jednakże warto zauważyć, iż dla części uczniów był to narkotyk pierwszego wyboru (7,7%).

W przypadku używania pozostałych substancji psychoaktywnych, uczniowie szkół w gminie Kętrzyn, najczęściej deklarowali, że nigdy nie używali podanych substancji (średnia odpowiedzi 96,1%). Ci, którzy przyznali się do używania substancji psychoaktywnych, deklarowali wyraźnie najczęściej użycie kiedykolwiek w życiu alkoholu wraz z tabletkami.

Wśród uczniów, którzy używali substancji psychoaktywnych, najczęściej występowała odpowiedź "tak, kiedykolwiek w życiu", z wyjątkiem użycia leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza („tak, w czasie ostatnich 30 dni”). Biorąc pod uwagę

większość wymienionych substancji wyniki uczniów z gminy Kętrzyn są bardzo podobne do wyników ogólnopolskich - różnice są niewielkie i wynoszą ok 4%. Największe różnice na korzyść gminy Kętrzyn występują przy takich substancjach jak LSD, amfetamina i leki uspokajające.

Pierwszą substancję psychoaktywną, jakiej kiedykolwiek użyli uczniowie szkół w gminie Kętrzyn była marihuana lub haszysz (5,1%) oraz leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza (7,7%). 2,6% uczniów wskazało, że spróbowało jakiegoś środka odurzającego, ale nie wie co to był za środek.

Pierwsza użyta substancja psychoaktywna	
	SP Kętrzyn
<i>Nigdy nie spróbowałem(am) żadnej z niżej wymienionych substancji</i>	82,1%
<i>Leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza</i>	7,7%
<i>Marihuana lub haszysz</i>	5,1%
<i>LSD</i>	0,0%
<i>Amfetamina</i>	0,0%
<i>Crack</i>	0,0%
<i>Kokaina</i>	0,0%
<i>Heroina</i>	0,0%
<i>Ecstasy</i>	0,0%
<i>Grzyby halucynogenne</i>	0,0%
<i>GHB</i>	0,0%
<i>Polska heroina, czyli tzw. „kompot”</i>	2,6%
<i>Spróbowałem(am) jakiegoś środka odurzającego, ale nie wiem, co to był za środek</i>	2,6%

Uczniowie zapytani o źródło pozyskania substancji psychoaktywnej, najczęściej odpowiedzieli „wziąłem z domu bez pozwolenia rodziców” (5,1%) oraz „kupiłem od obcej osoby” (2,6%).

Natomiast, na pytanie o powód pierwszego użycia uczniowie z gminy Kętrzyn, najczęściej (5,1%) przyznawali, że powód nie został sformułowany w pytaniu. Pozostali przyznali, że byli ciekawi (2,6%), nie mieli nic do roboty (2,6%), czy chcieli zapomnieć o swoich problemach (2,6%).

Źródło pozyskania substancji psychoaktywnej podczas pierwszego użycia

	SP Kętrzyn
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z poprzednio wymienionych substancji</i>	84,6%
<i>Dostałem(am) od starszego brata lub siostry</i>	0,0%
<i>Dostałem(am) od starszego kolegi/koleżanki</i>	0,0%
<i>Dostałem(am) od kolegi/koleżanki w moim wieku lub młodszych ode mnie"</i>	0,0%
<i>Dostałem(am) od kogoś, kogo znałem(am) ze słyszenia, ale nie osobiście"</i>	0,0%
<i>Dostałem(am) od obcej osoby</i>	0,0%
<i>Braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół</i>	0,0%
<i>Kupiłem od kolegi</i>	0,0%
<i>Kupiłem od obcej osoby</i>	2,6%
<i>Dostałem od jednego z rodziców</i>	0,0%
<i>Wziąłem z domu, bez pozwolenia rodziców</i>	5,1%
<i>Żadne z powyższych</i>	5,1%

Powód pierwszego użycia substancji psychoaktywnej

	SP Kętrzyn
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z poprzednio wymienionych substancji</i>	76,9%
<i>Chciałem(am) się czuć na „haju”</i>	0,0%
<i>Nie chciałem(am) odstawać od grupy</i>	0,0%
<i>Nie miałem(am) nic do roboty</i>	2,6%
<i>Byłem(am) ciekawy</i>	2,6%

<i>Chciałem(am) zapomnieć o swoich problemach</i>	2,6%
<i>Inny powód</i>	5,1%
<i>Nie pamiętam powodu</i>	2,6%

ESPAD-PODSUMOWANIE

Picie napojów alkoholowych wśród uczniów gminy Kętrzyn jest na dużo niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży ogólnopolskiej. Uczniowie w gminie Kętrzyn nie tylko spożywają mniej alkoholu, ale również piją z umiarem napoje alkoholowe o mniejszej zawartości procentowej alkoholu. Ponadto młodzież w nie tylko rzadziej sięga po alkohol niż ich rówieśnicy na terenie Polski, ale również rzadziej pali papierosy. Wskazuje to na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu i palenia papierosów.

W perspektywie wyników porównania ESPAD dla badanych uczniów konieczna wydaje się szeroka edukacja z zakresu substancji psychoaktywnych. Warto zwrócić uwagę na uzależnienia od innych substancji psychoaktywnych tj. leki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza oraz współdziałanie alkoholu z innymi substancjami.

PODSUMOWANIE

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w gminie Kętrzyn można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Kętrzyn

1. Problem nadużywania alkoholu jest na średnim poziomie ryzyka. Mieszkańcy gminy Kętrzyn piją okazjonalnie lub często, równocześnie spożywają stosunkowo nieduże ilości alkoholu. Przeważnie wiek inicjacji alkoholowej mieszkańców przypada na późną nastoletniość lub pełnoletniość. Wiedza na temat szkodliwości spożywania alkoholu jest wśród mieszkańców na średnim poziomie.
2. Większość mieszkańców nie pali papierosów tradycyjnych, podobnie problem korzystania z e-papierosów jest na bardzo niskim poziomie. Poziom wiedzy o szkodliwości nowych form palenia nikotyny jest zróżnicowany. Wiek inicjacji nikotynowej wśród mieszkańców utrzymuje się dla większości poniżej 18 roku życia, co wskazuje na fakt, że uzależnienie od nikotyny nie jest poważnym problemem w gminie Kętrzyn, ale na uwagę zasługuje wczesny wiek inicjacji nikotynowej.
3. Zagadnienie używania środków psychoaktywnych jest umiarkowanym problemem w gminie Kętrzyn. Ponad połowa badanych nie ma w swoim środowisku osoby, która przyjmuje substancje odurzające lub zna jedną taką osobę. Zdecydowana większość mieszkańców nie wie, gdzie można zakupić narkotyki lub dopalacze.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży

- a) Odsetek uczniów starszych klas szkoły podstawowej mających za sobą pierwszy kontakt z alkoholem jest zauważalny, biorąc pod uwagę ich wiek. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych uczniów jest spożywanie napojów alkoholowych, nieco mniejszym natomiast palenie papierosów, natomiast przyjmowanie narkotyków i dopalaczy jest zjawiskiem marginalnym.
- b) Wiedza uczniów odnośnie substancji psychoaktywnych jest dobra w odniesieniu do ich wieku.
- c) Wśród okoliczności sięgania po napoje alkoholowe oraz papierosy dzieci i młodzież często wskazują na spotkania ze znajomymi oraz atmosferę zabawy. Niepokojąca jest jednak pojawiająca się stosunkowo często odpowiedź o rodzinnym kontekście inicjacji alkoholowej.

3. Wnioski dotyczące badań punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Ankieta wykazała, że wiedza sprzedawców na temat szkodliwości alkoholu jest stosunkowo dobra.
- b) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży 70% badanych uznaje, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18 roku życia. Taki sam odsetek sprzedawców może z całą pewnością stwierdzić, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie nieletniej, co jest wysoką wartością.
- c) Osoby spożywające alkohol są uznawane za dostrzegalne zagrożenie w przestrzeni społecznej.

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania⁸. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu⁹. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁰:

CZYNNIKI RYZYKA

---

1) przemoc rówieśnicza

---

⁸ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

⁹ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁰ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹¹.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy¹².

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

---

¹¹ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

¹² Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących uczniów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których uczeń spędza czas wolny.
- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w szkołach powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”¹³;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie

---

¹³ K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić¹⁴:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

---

¹⁴ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce* [w:] *Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.